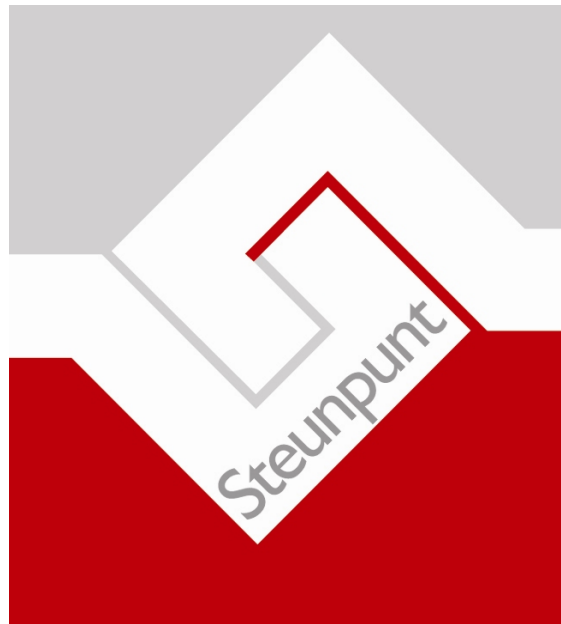


# DE COLLECTIEVE SCHULDENREGELING KNELPUNTEN EN AANBEVELINGEN



CENTRUM **KAUWENBERG** <sup>vzw</sup>

**Vzw Steunpunt Schuldbemiddeling (eertijds STEUNPUNT -  
SCHULDBEMIDDELING)**

**Centrum Kauwenberg vzw**

**Anne DEFOSSEZ, Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling  
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (eertijds Grepa)  
Hilde LINSSEN, Centrum Kauwenberg vzw**

## INHOUD

1. Doelstellingen van het platform .....	4
2. Leden van het platform .....	5
2.1. Centrum Kauwenberg vzw.....	5
2.2 Steunpunt – Schuldbemiddeling Vzw .....	6
3. De verenigingen die het platform steunen .....	7
3.1. Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen .....	7
4. Methodiek .....	8
4.1. Steunpunt - Schuldbemiddeling .....	8
4.2. Centrum Kauwenberg.....	9
5. Preventie van schuldenoverlast.....	11
5.1. Historiek en wettelijk kader .....	11
5.2. De rol van de diensten schuldbemiddeling in het kader van de collectieve schuldenregeling.....	12
5.2.1. Raad geven en informeren .....	12
5.2.2. Zorg voor een opvolging tijdens de procedure .....	13
5.2.3. Minnelijke of gerechtelijke bemiddeling: de dubbele pet.....	13
5.3. De rol van verenigingen waar armen het woord nemen .....	13
6. Een eerste stand van zaken van de ondervonden moeilijkheden die zich herhalen vóór, tijdens en na de procedure van collectieve schuldenregeling .....	17
6.1. Een betere preventie van schuldenoverlast .....	17
6.1.1. Vaststelling: preventie van schuldenoverlast : kan beter !.....	17
6.1.2. Vaststelling : Zeer weinig preventie bij de kinderen .....	18
6.1.3. Vaststelling : zeer weinig preventie bij de volwassenen .....	19
6.1.4. Vaststelling: Te weinig informatie over de collectieve schuldenregeling .....	20
6.1.5. Vaststelling : Gebrek aan cohesie en efficiëntie op Regionaal en Federaal niveau.....	21
6.2. Betere informatie, betere opvolging van mensen met schuldenoverlast en de mensen beter betrekken tijdens de procedure van de regeling van de collectieve schuldenregeling. 24	
6.2.1. Vaststelling: de verzoekers hebben een gebrek aan informatie .....	24
6.2.2. Vaststelling: termijnen worden meer dan zes maanden verlengd zonder de verzoeker in te lichten .....	24
6.2.3. Vaststelling: gebrek aan transparantie op vlak van rekeningen, gebrek aan informatie en dialoog tussen de bemiddelaar en persoon in kwestie.....	25
6.2.4. Vaststelling: de schuldbemiddelaars zijn niet toegankelijk.....	25
6.3. Inspraak van mensen met schuldenoverlast tijdens hun collectieve schuldenregeling. 29	
6.3.1. Vaststelling: de verzoeker maakt deel uit van de procedure, maar heeft maar weinig te vertellen tijdens de procedure.....	29

6.4. Een betere opvolging van personen in moeilijkheden tijdens de procedure .....	31
6.4.1. Vaststelling: de diensten schuldbemiddeling maken geen deel uit van de procedure en worden niet geïnformeerd over de gevolgen van de procedure, zelfs als de verzoeker dat wenst .....	31
6.5. Een menswaardig budget .....	32
6.5.1. Vaststelling: mensen worden zonder leefgeld gelaten .....	33
6.5.2. Vaststelling: onvoldoende budgetten, minder dan de niet-beslagbare bedragen .....	34
6.5.3. Vaststelling: budgetten zonder sparen/ voorschotten, bedragen die niet geïndexeerd worden .....	34
6.5.4. Vaststelling: er wordt niet voldoende rekening gehouden met beheersproblemen voor mensen die moeilijkheden ervaren om met hun dagelijks budget te beheren. ....	35
6.5.5. Vaststelling: wijzigingen aan het plan kunnen maar heel moeilijk worden bekomen	37
6.5.6. Vaststelling: erelonen die niet gedekt zijn en die het budget verzwaren .....	37
6.5.7. Vaststelling: De collectieve schuldenregeling : Werkloosheidsval? .....	38
6.6. Voor een procedure in overeenstemming met de menselijke waardigheid.....	39
6.6.1. Vaststelling: zeer lange duur van plannen.....	39
6.6.2. Vaststelling: de schulden worden maar zelden volledig terugbetaald.....	40
6.7. Opgeleiding gerechtelijke schuldbemiddelaar .....	45
6.8. Een grotere samenhang in de toepassing van de wet .....	46
6.8.1. Vaststelling: de formulieren voor het verzoekschrift variëren naargelang het arrondissement .....	46
6.8.2. Vaststelling: in sommige arrondissementen zijn de diensten schuldbemiddeling niet als gerechtelijke bemiddelaars aangeduid .....	47
6.8.3. Vaststelling: grote verschillen in de berekening van de erelonen .....	47
6.8.4. Vaststelling: grote discrepanties tussen arrondissementen wanneer men een beroep op het Fonds doet om schuldenlast te behandelen .....	48
7. Besluit .....	49
8. De aanbevelingen op een rij .....	50

# 1. Doelstellingen van het platform

Het platform werd door het VZW Steunpunt - Schuldbemiddeling en het Centrum Kauwenberg opgericht en heeft als doelstellingen:

- Een eerste (niet beperkte) stand van zaken opmaken, op basis van ervaringen van mensen, van de moeilijkheden die voor, gedurende en zelfs na de procedure van collectieve schuldenregeling zich kunnen voordoen.
- De nadruk leggen op de goede praktijken of aanbevelingen voor de verbetering van de bestaande wetgeving voor te stellen.

Deze knelpunten zijn gebaseerd op getuigenissen van mensen die in de armoede leven en getuigenissen van (minnelijke) schuldbemiddelaars.

Vanuit deze gezamenlijke ervaringen hebben we een aantal knelpunten en inconsistenties willen blootleggen aangaande de wet op de collectieve schuldenregeling.

De knelpunten gaan over preventie, nazorg, informatie en communicatie, de menselijke waardigheid en lancunes of overlappings tussen de verschillende wetgevingen.

In de tekst die volgt zijn verschillende anonieme getuigenissen opgenomen van schuldbemiddelaars en mensen in armoede. Ze zijn in cursief vermeld.

## **Aanbeveling**

Naast deze eerste stand van zaken, oordelen wij dat een grondige evaluatie van de wet op de collectieve schuldenregeling nodig is, zowel kwantitatief (duur van de plannen, broodnodige steun aan de verzoekers, aantal herroepingen, aantal mensen die hervallen, enz.), als kwalitatief (ervaring van de mensen onder collectieve schuldenregeling, ...).

## 2. Leden van het platform

### 2.1. Centrum Kauwenberg vzw

De mensen die deelnemen aan de werking van Centrum Kauwenberg<sup>1</sup> leven al verschillende generaties in armoede. Armoede is complex en wordt gekenmerkt door uitsluiting op verschillende levensdomeinen (inkomen, huisvesting, gezondheid, onderwijs, cultuur, enzovoort). Problemen op één terrein versterken vaak de moeilijkheden in andere levensdomeinen.

Daarnaast hebben heel wat generatiearmen in hun kinderjaren te maken gehad met verstoorde of gebroken relaties en een gebrek aan basisveiligheid. Dit leidt vaak tot een beschadigd fundament: gevoelens van schaamte, een laag zelfbeeld en weinig zelfvertrouwen.

Dit maakt het vaak moeilijk om op eigen kracht uit de armoede te geraken. Er moet gewerkt worden op alle levensdomeinen tegelijk zodat het ene probleem het andere niet creëert of versterkt. Het is noodzakelijk mensen in armoede te versterken in hun eigen leven zodat ze hun onzekerheden en schaamte niet doorgeven aan de generaties die na hen komen.

Vanuit deze visie zijn enkel individuele begeleiding en ondersteuning ontoereikend om armoede te bestrijden. Mensen die in armoede leven vinden het belangrijk om samen te komen en zich te organiseren, zodat ze als groep en als individu een plaats kunnen innemen in de samenleving. Naarmate mensen samenkomen in groep ontwikkelen ze kracht om individueel verder te komen.

Naast groepsvorming en individuele ondersteuning is het noodzakelijk om samen met de armen zelf te werken aan verandering van maatschappelijke structuren die armoede veroorzaken en in dialoog te gaan met het beleid en de samenleving.

Centrum Kauwenberg maakt deel uit van het Antwerps Platform Generatiearmen (APGA) en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

Verenigingen waar armen het woord nemen werken volgens het decreet armoedebestrijding 2003, rond zes criteria( cfr. de rol van verenigingen waar armen het woord nemen.

---

<sup>1</sup> Meerdere inlichtingen over Centrum Kauwenberg vzw op website [www.kauwenberg.be](http://www.kauwenberg.be)

## **Contact**

Hilde Linssen  
Centrum Kauwenberg vzw  
Korte Winkelstraat 1  
2000 Antwerpen  
03 232 72 96  
www.kauwenberg.be  
[Hilde.linssen@kauwenberg.be](mailto:Hilde.linssen@kauwenberg.be)

## **2.2 Steunpunt – Schuldbemiddeling Vzw**

Sinds haar oprichting in 1999 is de vzw Steunpunt - Schuldbemiddeling in het Brusselse gewest actief op het vlak van schuldbemiddeling. De vzw heeft als maatschappelijk doel de toegang tot justitie te vergemakkelijken voor personen in moeilijkheden, door hen juridische bijstand te geven. Dankzij de steun van de GGC, heeft het Steunpunt – Schuldbemiddeling (eertijds Grepa) het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op poten kunnen zetten. Die dienst heeft als hoofdplicht de activiteiten van de diensten schuldbemiddeling van de openbare sector (met name opgericht door de OCMW's) en van private vzw's te ondersteunen.

De opdrachten van het Steunpunt omvatten ook bijstand aan personen met schuldenoverlast, door preventie, door informatie over oplossingen voor schuldenoverlast en door het bestaan en de activiteiten van de diensten gekend te maken.

Bovendien spant het Steunpunt zich ook in om denkwerk te verrichten over de kwestie van de schuldenoverlast en de onderwerpen die daar nauw mee verbonden zijn.

## **Contact**

Anne Defossez  
Directrice van het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest  
Jubelfeestlaan 153-155  
1080 Brussel  
Tel. : 02 217 88 05  
Fax: 02 217 88 07  
E-mail: [anne.defossez@grepa.be](mailto:anne.defossez@grepa.be)

### **3. De verenigingen die het platform steunen**

#### **3.1. Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen**

In het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, werken een vijftigtal verenigingen samen met het uiteindelijke doel armoede en sociale uitsluiting uit te bannen. In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. De verenigingen gaan actief op zoek naar mensen die in armoede leven om hen te betrekken bij de werking, hen het woord te geven, te ondersteunen om meer greep te krijgen op hun eigen situatie en in actie te komen tegen maatschappelijke onrechtvaardigheden. De verenigingen kunnen voor ondersteuning van hun werking beroep doen op het team van het Vlaams Netwerk. Ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en leerprocessen tussen de verenigingen is een belangrijke opdracht voor het Vlaams Netwerk.

Rond de thema's wonen, werk en onderwijs gaat het Vlaams Netwerk actief op zoek naar informatie, ervaringen van mensen in armoede en bondgenoten om voorstellen en acties te doen die leiden tot een beleid dat armoede voorkomt en wegwerkt. Op verzoek van de aangesloten verenigingen neemt het Vlaams Netwerk ook andere thema's (schulden, opvoedingsondersteuning, integrale jeugdhulp, kinderen en jongeren, ...) op in haar contacten met de overheid. Het Vlaams Netwerk bundelt de meningen en ervaringen en stapt ermee naar de overheid. Vriendelijk als het kan, kwaad als het moet.

#### **Contact**

Frederic Vanhauwaert  
Beleidsmedewerker Vlaams netwerk  
Vooruitgangstraat 323  
1030 Brussel  
Tel: 02 204 06 50  
Fax: 02 204 06 59  
E-mail: [info@vlaams-netwerk-armoede.be](mailto:info@vlaams-netwerk-armoede.be)  
Website: [www.vlaams-netwerk-armoede.be](http://www.vlaams-netwerk-armoede.be)

## **4. Methodiek**

### **4.1. Steunpunt - Schuldbemiddeling**

De schuldbemiddelaars zijn de bevoorrechte getuigen van de uitwerking van de verschillende wetgevingen die schuldenoverlast willen bestrijden. Zij kunnen schatten wat de afstand is tussen de noden en wat de voorzieningen daarvoor te bieden hebben.

Om met de realiteit op het terrein voeling te houden en om een luisterend oor te bieden voor de vragen van de schuldbemiddelaars, organiseren we daarom regelmatig werkvergaderingen met de schuldbemiddelaars van de verschillende OCMW's en vzw's.

Aldus hebben we kunnen vaststellen dat aan de diensten schuldbemiddeling dikwijls om opheldering werd gevraagd door de verzoeker, wanneer die reële moeilijkheden ondervond in het kader van de procedure van collectieve schuldenregeling.

Toen we met deze vaststelling werden geconfronteerd, is onze vereniging in 2004 begonnen met denkwerk samen met de diensten schuldbemiddeling en de Vereniging van (gerechtelijke) schuldbemiddelaars van de Franstalige balie van Brussel.

Doel is om een dialoog met de advocaten te beginnen en met hen te zoeken naar zeer concrete oplossingen voor de problemen die zich kunnen stellen in het kader van de relatie met drie partijen die wordt aangeknoopt tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling:

- De gerechtelijke schuldbemiddelaar (een advocaat of een erkende dienst),
- De verzoeker;
- De advocaat van de verzoeker of de sociale dienst waarop de verzoeker beroep doet.

Om een discussie op te zetten tussen de sociale diensten en de gerechtelijke schuldbemiddelaars heeft het Steunpunt - Schuldbemiddeling een eerste sneuveltekst voorgesteld op een vergadering die de Vereniging van gerechtelijke schuldbemiddelaars op 27 oktober 2005 in het justitiepaleis van Brussel georganiseerd heeft.

De vergadering heeft geleid tot een lijst van aan te bevelen goede werkpraktijken vóór en tijdens de procedure van collectieve schuldenregeling, zowel voor de diensten schuldbemiddeling die de persoon helpt zijn verzoek in te dienen, als voor de aangeduide gerechtelijke schuldbemiddelaar.

Sommige opgenomen aanbevelingen zijn het resultaat van discussies en aanbevelingen die reeds in 2005 werden voorgesteld.

Andere vergaderingen, die we in oktober 2008 hebben georganiseerd, hebben ons in staat gesteld een (niet uitputtende) eerste stand van zaken te verwezenlijken van de terugkerende moeilijkheden die men ondervindt vóór, tijdens en zelfs na de procedure van collectieve schuldbemiddeling.

## **4.2. Centrum Kauwenberg**

De ervaringen van de werkers in Centrum Kauwenberg, vanuit de individuele ondersteuning en de huisbezoeken, is dat er heel veel gezinnen kampen met een enorme schuldenlast. Ook de inbreng van vele bezoekers tijdens de groepsbijeenkomsten, wijst op dit probleem. Sinds enkele jaren is er wel de collectieve schuldenregeling van kracht. Maar niet alle mensen komen hiervoor in aanmerking en de regelingen die getroffen zijn, lopen zeker niet allemaal vlekkeloos.

Zeer veel gezinnen kampen met een structureel tekort aan inkomen (leefloon, alleenstaande moeders zonder alimentatiegeld, minieme ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, enzovoort).

Bij het optekenen van de problematieken door de werkers en het bespreken hiervan in team viel het ons op dat de mensen, maar ook wij, door het bos de bomen niet meer zagen. We hadden net het thema 'Gezondheids-ZORGEN!' afgerond. Daaruit waren al de enorme schulden die mensen ondervinden, als gevolg van noodzakelijke gezondheidszorgen, als een heikel punt naar voren geschoven. Bij het afronden van het project 'Gezondheids-ZORGEN!' werd door de projectgroep van Centrum Kauwenberg daarom duidelijk en met de nodige eensgezindheid binnen de groep voor het thema 'schulden en inkomen' gekozen.

Uiteraard is het terrein van 'schulden en inkomen' enorm ruim. Een eerste verkenning met de projectgroep binnen dit thema was dan ook noodzakelijk. Een focus zoeken, die iedereen aanbelangde, was niet evident. Het zoeken van een gemene deler voor de projectgroep was zeker de eerste opdracht.

We werkten rond energie. Sociale tarieven en extra tegemoetkomingen werden uitvoerig bestudeerd, knelpunten genoteerd en verhalen verzameld om uiteindelijk bij het onderwerp 'schuldbemiddeling' uit te komen. Een groot deel van de mensen is al in contact gekomen met een bepaalde vorm van schuldbemiddeling en bovendien zijn er zeer veel reële noden betreffende dit onderwerp.

Gelijktijdig vonden er evoluties plaats binnen de schuldhulpverlening en werden enkele hiaten duidelijk (op diverse niveaus): het OCMW van Antwerpen had besloten om een achthonderdtal dossiers van schuldenoverlast over te hevelen naar de advocatuur voor collectieve schuldbemiddeling, de gebrekkige kennis bij de cliënten over de verschillende vormen van schuldbemiddeling en het nijpende tekort aan budgetbegeleiding. Het thema kreeg vorm...

Informatie werd verzameld en ervaringen gebundeld aan de hand van een standaardformulier dat werd meegenomen tijdens huisbezoeken. Ook van de grote samenkomst<sup>2</sup> op 24 november '06 maakten we gebruik voor het verzamelen van knelpunten. Er vonden tijdens de projectgroepen diverse gesprekken plaats met onder andere het OCMW en beslagrechters. Bart de Wever (NVA) werd uitgenodigd voor de projectgroep naar aanleiding van enkele uitspraken die hij deed betreffende mensen in armoede. Tijdens een andere projectgroep werd er nagedacht over de vraag hoe een vorming rond omgaan met geld er moet uitzien.

Daarnaast bevroegen we verschillende CAW's en werd er informatie verzameld aan de hand van getuigenissen van onze eigen bezoekers. Samen met APGA en het OCMW is een folder gemaakt, 'Schuldbemiddeling! Hoe zat dat nu ook alweer?' De folder probeert op een verstaanbare manier een overzicht te bieden van de mogelijke vormen van schuldbemiddeling binnen het OCMW. Centrum Kauwenberg maakt deel uit van de basisopleiding schuldbemiddeling van het Vlaams Centrum Schuldbemiddeling om schuldbemiddelaars meer inzicht bij te brengen over de armoedeproblematiek. We participeerden aan het HIVA-onderzoek voor de lancering van [www.rechtenverkenner.be](http://www.rechtenverkenner.be) en aan het onderzoek rond schuldindicatoren van de FOD Sociale Zekerheid. We legden contacten met de arbeidsrechters die de taak van de beslagrechters hebben overgenomen. We werkten mee aan het Lokaal Sociaal Beleidsplan van de stad Antwerpen (toelaatbaarheid van het recht en werkgroep middelen). Op het Vlaams Platform voor Schuldenoverlast hebben we onze grieven mogen bekend gemaakt en een deel ervan werd ook meegenomen. Het Verbruikerssateljee start met een diepgaand onderzoek rond de collectieve schuldregeling en de relatie met gezondheidszorgen. En op Europees niveau namen we deel aan seminaries rond sociale inclusie en standaardnormen binnen EU.

Dit alles resulteerde in een einddossier 'Schuldbemiddeling ontoereikend<sup>3</sup> !?' dat op 18 maart 2008 werd voorgesteld aan het brede publiek. Het einddossier heeft heel wat reacties losgemaakt bij verenigingen, mensen in armoede, CAW's en andere actoren op het terrein.

Het is onze grootste betrachting het lont in het kruitvat te blijven steken en te blijven aandringen op aangepaste regelgeving, maar ook op voldoende tijd en middelen om te blijven investeren in de schuldenproblematiek bij mensen in armoede.

---

<sup>2</sup> De grote samenkomst is een groep van personen in armoede die uit verscheidene verenigingen komen; – deze verenigingen geven het recht van spreken aan arme mensen

<sup>3</sup> U mag dit dossier gratis en volledig op website [www.kauwenberg.be](http://www.kauwenberg.be) downloaden

## 5. Preventie van schuldenoverlast

### 5.1. Historiek en wettelijk kader

Sinds het begin van de jaren '90 is het wetgevend arsenaal om schuldenoverlast te bestrijden, gevoelig versterkt.

De Belgische wetgever had altijd twee soorten bekommernissen:

Eenzijds wilde de wetgever een **curatief antwoord** geven aan situaties die mensonwaardig zijn, aan totaal hopeloze situaties van schuldenlast waarvoor naar andere oplossingen moest worden gezocht dan terugbetalingen gedurende jaren zonder hoop op verbetering van de situatie. Bij de inwerkingtreding op 1 januari 1999 van de procedure van collectieve schuldenregeling (wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling) had men de ambitie *de financiële toestand van de schuldenaar te herstellen, met name hem in staat te stellen in de mate van het mogelijke zijn schulden te betalen en tegelijkertijd te waarborgen dat hij zelf en zijn gezin een menswaardig leven kunnen leiden.*

Doel van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling is personen die uitgesloten zijn uit het economisch circuit te herintegreren door hen een nieuwe start te geven.

Anderzijds was het doel ook om daarnaast **preventief op te treden** tegen schuldenoverlast, door met name:

- 1 Het consumentenkrediet te omkaderen, opdat de consument een voldoende niveau van informatie en bescherming geniet (Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet);
- 2 Alle contracten van consumentenkrediet op te nemen in het bestand van de Nationale Bank van België. De inwerkingtreding van deze Centrale voor Kredieten aan Particulieren op 1 juni 2003 kwam in de plaats van de Negatieve centrale en verhoogt de verantwoordelijkheid van de kredietverleners op het moment dat ze krediet verlenen (wet van 10 augustus 2001 betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren);
- 3 Door de minnelijke invordering als professionele activiteit te regelen (wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument);
- 4 Door alle burgers toegang te garanderen tot diensten die essentieel worden geacht, zoals een bankrekening. Aldus is sinds 1 september 2003 een basisbankdienst geïnstalleerd.

**In deze preventieve optiek hebben de diensten schuldbemiddeling zich ontwikkeld. Tien jaar geleden waren ze nog onbekend, maar vandaag zijn er al meer dan 500 diensten schuldbemiddeling in België.**

Sinds de Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet heeft de wetgever de schuldbemiddeling erkend

Krachtens artikel 67 van de Wet op de consumentenkrediet is schuldbemiddeling verboden, behalve wanneer ze wordt verricht door bepaalde aangeduide of erkende hulpverleners.

Dat zijn:

- 1 Advocaten,
- 2 Notarissen,
- 3 Gerechtsdeurwaarders.

En erkende hulpverleners.

Dat zijn:

- 1 Overheidsinstellingen (vb.: OCMW's, gemeenten),
- 2 Particuliere instellingen (vb.: vzw's).

Dat zijn de diensten schuldbemiddeling

Het eerste decreet waarbij de erkenningsvoorwaarden voor instellingen voor schuldbemiddeling zijn vastgesteld, dateert van 7 juli 1994, omdat het Waalse Gewest ter zake pionier was. Al snel werd het in 1996 gevolgd door de andere gemeenschappen en gewesten.

Bij deze decreten worden de kwalitatieve vereisten georganiseerd, waaraan de instellingen moeten voldoen, om een professionele dienstverlening te verzekeren: de maatschappelijke werkers moeten een gespecialiseerde opleiding krijgen, ze moeten een jurist tewerkstellen, enz...

Momenteel zijn er 31 erkende diensten schuldbemiddeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (u vindt hun coördinaten op onze website [www.grepa.be](http://www.grepa.be)), er zijn er 194 in het Wallonië en 330 in Vlaanderen.

## **5.2. De rol van de diensten schuldbemiddeling in het kader van de collectieve schuldenregeling**

### **5.2.1. Raad geven en informeren**

Wanneer met het beschikbare bedrag het niet mogelijk is om de schulden binnen een redelijke termijn minnelijk aan te zuiveren, dan is het evident om een verzoek tot collectieve schuldenregeling in te dienen.

De procedure van collectieve schuldenregeling is echter een lange en dure procedure met onzekere afloop. Ze gaat samen met een reeks beperkingen waarmee sommige personen maar heel moeilijk mee kunnen omgaan.

De bemiddelaar kan hier een niet te verwaarlozen rol spelen qua raad en informatie. Zie punt 6.1.4. blz.16

### **5.2.2. Zorg voor een opvolging tijdens de procedure**

In veel gevallen (met akkoord van de gerechtelijke bemiddelaar en van de betrokkene), kan de dienst schuldbemiddeling ook het gezin tijdens de procedure opvolgen.

Het betreft dan een sociale en budgettaire begeleiding, die het gezin wil helpen zijn dagelijkse problemen op te lossen en het gezin de beheersing van zijn budget wil (terug)geven.

### **5.2.3. Minnelijke of gerechtelijke bemiddeling: de dubbele pet**

Krachtens artikel 1675/17, §1, van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling kunnen in het kader van de procedure enkel als schuldbemiddelaars worden aangewezen:

1. Advocaten, ministeriële ambtenaren of de gerechtelijke mandatarissen in de uitoefening van hun beroep of ambt;
2. De overheidsinstellingen of particuliere instellingen die daartoe door de bevoegde overheid zijn erkend, d.w.z. de diensten schuldbemiddeling.

De erkende diensten schuldbemiddeling kunnen dus de functies minnelijke schuldbemiddelaar en gerechtelijke schuldbemiddelaar cumuleren.

## **5.3. De rol van verenigingen waar armen het woord nemen**

De verenigingen waar armen het woord nemen zijn erkend door het Vlaams Armoededecreet. Ze moeten voldoen aan de zes criteria om erkend te kunnen werken als Vereniging waar armen het woord nemen.

### **criterium 1:**

#### **➤ Armen verenigen zich**

Mensen in armoede komen samen, ontmoeten elkaar en wisselen ervaringen uit opdat ze kunnen voelen dat ze niet alleen staan.

## criterium 2:

### ➤ **Armen nemen het woord**

Mensen in armoede worden in de samenleving weinig gehoord. Zij moeten de kans krijgen om zowel binnen de vereniging (bijvoorbeeld uitwisselen van ervaringen, inspraak over de manier van werken en het aanbod) als daarbuiten (bijvoorbeeld in gesprek gaan met diensten, met verschillende beleidsniveaus of andere verenigingen) hun mening te uiten.

## criterium 3:

### ➤ **Werken aan maatschappelijke emancipatie van armen**

Het is de bedoeling dat mensen sterker worden en een positieve identiteit ontwikkelen in groep waardoor ze kracht kunnen vinden om iets in hun leven te veranderen. Ze leren hun rechten kennen en ervoor opkomen.

## criterium 4:

### ➤ **Werken aan maatschappelijke structuren**

De samenleving sluit op verschillende manieren en op verschillende domeinen (onderwijs, huisvesting, gezondheidszorg, cultuur, rechtsbedeling, tewerkstelling, enzovoort) mensen uit. We willen samen met mensen in armoede op zoek gaan naar wat mensen uitsluit en wat er nodig is om deze uitsluiting op te heffen.

## criterium 5:

### ➤ **Vorming en dialoog met de samenleving en het beleid**

Mensen in armoede gaan in gesprek met de samenleving, diensten en beleidsmensen zodat ze elkaar beter leren kennen en begrijpen.

## criterium 6:

### ➤ **Armen blijven zoeken**

We willen blijven openstaan voor nieuwe mensen in armoede en proberen hen actief bij onze werking te betrekken.

In het Franstalig landsgedeelte zijn er verenigingen die gelijkaardig werken, maar die niet erkend zijn door een decreet of wet.

Armoede bestrijden gaat verder dan individuele ondersteuning en mensen sterker maken. Armoede bestrijden betekent ook dat men diensten, hulpverlening en beleid toegankelijker maakt voor mensen in armoede, zodat ze op een gelijkwaardige manier kunnen gebruik maken van hun rechten.

Vanuit ervaringen in de groepen, de individuele ondersteuning, de gesprekken met mensen in armoede, de huisbezoeken, komen gemeenschappelijke problemen die mensen in armoede ervaren met diensten, hulpverlening en beleid naar voren. Samen met de mensen bepalen we een thema waarrond we willen werken.

Een eerste stap is gericht ervaringen en knelpunten vanuit de beleving van mensen in armoede omtrent een thema te verzamelen. Dit kan gebeuren door individuele bevraging bij mensen en door ervaringen uit de groepen te bundelen. Meestal stellen we een projectgroep samen uit alle mensen die interesse hebben in het thema, die ervaring hebben met het thema en die bereid zijn om hier rond te werken.

Het thema is op dat moment nog zeer ruim en heeft nog geen definitieve richting gekozen.

Een tweede stap is het uitnodigen van diensten, hulpverleners en andere derden in de groep(en) om een aantal vragen te stellen rond het thema of om vragen te verduidelijken. We gaan met hen in dialoog omtrent de belevingen van mensen in armoede en luisteren ook naar hen.

We kunnen ook diensten bezoeken of andere organisaties die rond dit thema bezig zijn. De richting van het thema wordt duidelijker.

We spelen ook in op wat er leeft binnen het beleid om openingen rond verandering te creëren. Als een beleid, organisatie of dienst open staat voor verandering of bijsturing, is de kans op slagen groter. Dit kan op stedelijk, regionaal, Vlaams of federaal niveau.

Een derde stap is het aanreiken van aanbevelingen. We zeggen niet alleen wat er niet goed loopt, we willen ook graag meegeven hoe het dan beter zou kunnen. Deze aanbevelingen gebeuren ook vanuit de beleving van mensen in armoede.

Een volgende stap is het samenstellen van een dossier of eindproduct waarin de knelpunten, aanbevelingen en procesverloop weergeven, doorspekt met vele getuigenissen van mensen in armoede.

Het eindproduct gebruiken we om beleid, diensten en hulpverlening te overtuigen om structuren aan te passen op de manier zoals wij het voorstellen.

Hiervoor geven we vorming samen met mensen in armoede, werken we mee aan wetsvoorstellen of ontwerpen van decreten, gaan we in blijvend overleg met diensten, beleid en organisaties en zijn we vertegenwoordigd in adviesorganen.

Verandering gaat traag. We moeten blijvend aan de bel blijven trekken omtrent een thema om resultaat te kunnen zien.

Verschillende verenigingen in het Vlaamse en Franstalige landsgedeelte hebben de laatste jaren gewerkt rond schulden en de beleving hier rond bij mensen in armoede. De neerslag van sommige van deze ervaringen vind je terug in de hele tekst van de resolutie.

## **6. Een eerste stand van zaken van de ondervonden moeilijkheden die zich herhalen vóór, tijdens en na de procedure van collectieve schuldenregeling**

### **6.1. Een betere preventie van schuldenoverlast**

#### **6.1.1. Vaststelling: preventie van schuldenoverlast : kan beter !<sup>5</sup>**

Helaas krijgt niet iedereen dezelfde start of capaciteiten mee bij zijn geboorte. Als overheid is het bijgevolg noodzakelijk om burgers te beschermen door middel van (betere) regelgeving. Denk hierbij maar bijvoorbeeld aan het verlenen van kredieten. Anderzijds is het belangrijk om burgers te voorzien van goede informatie en hen in te lichten betreffende hun rechten en plichten.

Vaak weten mensen niet waaraan ze beginnen bij de opening van een kredietlijn. *Iemand getuigde dat hij bij de aankoop van een salon, een kredietlijn van € 5 000 verkreeg. Toen hij in de periode erna enkele facturen toegestuurd kreeg, gebruikte hij de kredietlijn voor de aankoop van toestellen die hij doorverkocht om zijn facturen te kunnen betalen.*

Onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen' is er een grote nood aan informatie en opleiding. Daarbij moeten diensten uiteraard bekend zijn bij het (doel)publiek. Een laagdrempelig en doorzichtig imago creëren is daarbij van groot belang. Mond-aan-mondreclame wordt binnen Centrum Kauwenberg nog steeds als de beste manier bevonden. Binnen onze werking, maar ook in andere verenigingen waar armen het woord nemen, worden de meeste nieuwkomers aan- of meegebracht door vrienden en familie. En ook hulpverleners kunnen door middel van het geven van uitleg of via vormingen mensen warm maken. Beroepskrachten en vrijwilligers van maatschappelijke organisaties en instellingen zijn vaak de eersten die met de doelgroep in contact komen. Leraars, huisartsen, maatschappelijke werkers, enzovoort zouden dan ook een belangrijke rol kunnen spelen bij de oriëntatie naar hulpverlening.

Wat voor velen een evidentie is, is dat niet altijd voor kinderen uit gezinnen die in armoede leven. Belangrijke zaken of vaardigheden in het omgaan met geld die je als ouder nooit meekreeg of aanleerde zal je niet doorgeven aan je kinderen. Overleven in het hier en nu met een gebrek aan financiële middelen maakt het moeilijk om vooruit te plannen. Zo blijft de vicieuze cirkel bestaan, tenzij we aan een nieuwe generatie voldoende bescherming bieden en voorbereiden op de financiële risico's uit onze samenleving.

---

<sup>5</sup> Centrum Kauwenberg vzw, Schuldbemiddeling ontoereikend !? 18 maart 2008 blz.43-46

Preventie stopt niet op het moment dat mensen in een collectieve schuldenregeling terechtkomen. Begeleiding en preventie tijdens deze regeling is onontbeerlijk om te vermijden dat korte tijd na de afloop van de collectieve schuldenregeling mensen opnieuw in een schuldenput terechtkomen.

In de praktijk stopt bij velen de begeleiding tijdens de collectieve schuldenregeling, omdat de schuldbemiddelaar deze rol niet wil en kan opnemen of omdat OCMW's of CAW voorkeur geven aan de begeleiding van mensen die (nog) geen collectieve schuldenregeling hebben.

**Aanbeveling: De preventie tijdens de collectieve schuldenregeling aanmoedigen.**

Mensen kunnen tijdens een collectieve schuldenregeling beroep blijven doen op begeleiding en preventieve maatregelen.

**6.1.2. Vaststelling : Zeer weinig preventie bij de kinderen<sup>6</sup>**

*“Ik heb zelf altijd in een instelling gezeten. Ik heb nooit geleerd van met geld om te gaan. Toen we uit de instelling kwamen, wisten we niet hoe we ons geld moesten beheren, hoe we ermee moesten omgaan. Ik heb nu zelf een dochter die een jaar begeleid wonen heeft gedaan. Daar hebben ze wel geleerd om met geld om te gaan. Het begint met kleine dingen. Zien dat ze toekomen om eten te halen, kuisproducten, vuilzakken, enzovoort. Dat werd opgevolgd vanuit de dienst. Zo leren ze tenminste dat alles geld kost en hoe dat je rond kunt komen.”*

Mensen in armoede geven aan dat ze het erg belangrijk vinden om ‘het leren omgaan met geld’ te integreren in alle geledingen van het onderwijs.

In Vlaanderen is het pakket ‘Op eigen benen’ specifiek gericht op beroeps- en technisch onderwijs van de laatste graad. Het Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling ontwikkelt op dit moment meerdere tools rond preventie van kinderen en jongeren. In Zottegem loopt een pilootproject i.s.m. het scholennet en het Lokaal Sociaal Beleid van de stad en het OCMW. In Wallonië, werden verschillende tools ter beschikking van de leraars gesteld.

Dit zijn de eerste stappen.

Omgaan met geld kan al mondjesmaat aangebracht worden in de lagere school en worden opgebouwd in alle middelbare graden. En dit doorheen alle richtingen, ook buitengewoon onderwijs.

---

<sup>6</sup> Centrum Kauwenberg vzw, Schuldbemiddeling ontoereikend !? 18 maart 2008 blz.43-46

### **Aanbeveling : preventie bij de kinderen aanmoedigen**

Verplichte opname van schuldpreventie in de eindtermen van het lager onderwijs en alle middelbare richtingen.

### **6.1.3. Vaststelling : zeer weinig preventie bij de volwassenen**

Voor volwassenen kunnen groepsbijeenkomsten een hulpmiddel bieden. Rekening houdend met het veiligheidsaspect is een sterke individuele begeleiding wel nodig om mislukking te voorkomen. Bovendien is er het gegeven dat niet iedereen bereid is om zijn inkomen in groep bekend te maken. Zeker niet wanneer het een groep met onbekenden betreft.

Het OCMW wordt niet steeds als de meest geschikte organisator ervaren omdat het voor bepaalde groepen nog steeds met een controlerend imago kampt.

Daarom pleiten wij voor de oprichting van partnerschap op het terrein: erkende schuldbemiddelingsdiensten, OCMW's en andere organisaties die dicht bij armen staan, kunnen deze cursussen samen organiseren. Beiden brengen hun eigen expertise in: de schuldhulpverlening en kennis rond preventie en evaluatie budgetteren, het bieden van vertrouwen en laagdrempelig werken.

### **Aanbeveling: De preventie bij de volwassenen aanmoedigen**

Opleidingen , consumentenworkshops en groepswork in verband met geld bevorderen en organiseren, op vrijwillige basis en met de nodige individuele ondersteuning .

#### **6.1.4. Vaststelling: Te weinig informatie over de collectieve schuldenregeling**

*“Mijn schulden zijn afbetaald. Mijn collectieve kan stoppen maar het dossier blijft liggen op de stapel bij de rechtbank. Hoe lang gaat dat nog duren?”<sup>7</sup>*

*“We wisten niet wat men eigenlijk bedoelde met ‘collectieve schuldbemiddeling.’<sup>8</sup>*

Veel verzoekers dienen een verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling in, zonder dat ze vooraf correct geïnformeerd zijn over de gevolgen.

Ze weten niet dat ze in principe zelf hun inkomen niet meer ontvangen en ze hebben geen idee van het verloop en de duur van de procedure, noch van de kost ervan.

De diensten schuldbemiddeling kunnen een niet te verwaarlozen rol qua raad en informatie spelen:

- 1 ze kunnen de betrokkene informeren over de voor- en nadelen van de procedure van collectieve schuldenregeling, over de verschillende fases van de procedure, over de duur ervan, enz. ;
- 2 ze kunnen nagaan of de verzoeker voldoet aan de toelatingsvoorwaarden voor de procedure en ze kunnen zich ervan verzekeren dat geen andere oplossing vergeten is;
- 3 ze kunnen zich er ook van vergewissen dat de voorwaarden voor succes van de procedure verenigd zijn;<sup>9</sup>
- 4 ze kunnen de betrokkene helpen het formulier in te vullen van het verzoekschrift dat bij de rechtbank moet worden neergelegd;
- 5 ze kunnen aldus zorgen voor een zachte overgang naar de collectieve schuldenregeling.
- 6 in veel gevallen (met akkoord van de gerechtelijke schuldbemiddelaar en van de betrokkene), kan de bemiddelaar ook het huishouden tijdens de procedure opvolgen. Daar gaat het dus om een sociale en budgettaire begeleiding, die het gezin wil helpen zijn dagelijkse problemen op te lossen en het gezin de beheersing van zijn budget wil (terug)geven.

Informatiemateriaal, zoals folders en affiches, moeten qua inhoud en taalgebruik aangepast zijn aan de verschillende doelgroepen. Het informeren dient te gebeuren op plaatsen waar doelgroepen komen. Informatieverspreiding via welzijnsorganisaties, verenigingen waar armen het woord nemen, buurthuizen, scholen, postkantoren of huisartsen is een mogelijke piste.

---

<sup>7</sup> Themapermanentie schulden 19-13-08 vierdewereldgroep Aalst, mensen voor mensen

<sup>8</sup> Getuigenis omtrent collectieve schuldenregeling

<sup>9</sup> Bij voorbeeld, voor al de moeilijke toestanden van gezinnen. Voor personen die aan een verslaving lijden (alcoholisme, drugsverslaving, maniaco-depressie,), zal het moeilijk zijn aan de voorschriften opgelegd door de collectieve schuldenregeling te voldoen. Inderdaad mag de schuldenaar geen nieuwe schulden tijdens de procedure maken.(art. 1675/7 §3.). De schuldenaar moet actief samenwerken en zich ter goeder trouw bedragen, in elke zin van het woord, op straffe van de procedure uitgesloten te worden.

En ook van regionale of plaatselijke kranten en tijdschriften kan gebruik worden gemaakt. Toch is een veel gemaakte opmerking hierbij dat folders de doelgroep meestal niet bereiken. Zeker wanneer het onduidelijke, ingewikkelde en te veel tekst omvattende folders betreft. De regionale tv-zenders zijn wel een dankbaar medium.

Hulpverleners kunnen een proactief beleid voeren rond schuldhulpverlening. Door groepen van mensen in armoede te bezoeken wordt vertrouwen gewonnen. Ter plaatse kan informatie worden verschaft, de bewustwording over schulden wordt gestimuleerd en vragen worden beantwoord.

#### **Aanbevelingen : Betere informatie geven over de collectieve schuldenregeling**

- Informatie in verstaanbare taal opstellen.
- Informatie tot bij de mensen brengen.
- Schuldbemiddelingsdiensten een grotere rol in het informeren en begeleiden van mensen die de stap naar de collectieve schuldenregeling willen zetten geven.

#### **6.1.5. Vaststelling : Gebrek aan cohesie en efficiëntie op Regionaal en Federaal niveau**

*“Citibank maakt heel veel reclame, die is heel onduidelijk en het is heel gemakkelijk om een lening te krijgen.”<sup>10</sup>*

Waar de regio's enkel mogen zorgen voor het preventieve en curatieve aspect, (erkenning en subsidiëring van de schuldbemiddelingsdiensten en de preventie van schuldoverlast), vallen de consumentenkredieten en de regeling betreffende kredietopening wel onder federale bevoegdheid. Daardoor ontsnappen veel van de maatregelen die aanleiding geven tot schulden aan de regionale bevoegdheid.

Voor ons is het onontbeerlijk dat er een betere coördinatie van de federale en het regionale beleid komt, om ervoor te zorgen dat de maatregelen consistent en efficiënt zouden zijn.

Een voorbeeld hiervan is de subsidiering van de schuldbemiddelingsdiensten. De diensten schuldbemiddeling en preventie op het terrein worden direct financieel gesteund door het Waalse Gewest.

---

<sup>10</sup> Themapermanentie schulden , 19-03-08, vierdewereldgroep Aalst, mensen voor mensen.

Daarentegen, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in Vlaanderen<sup>11</sup> moeten de diensten schuldbemiddeling, zowel uit de openbare sector (OCMW's) als uit de privé-sector (vzw's) erkend zijn en professioneel en kwaliteitsvol zijn (verplicht gespecialiseerde opleidingen volgen, een jurist aanwerven, enz.), maar ze genieten geen enkele specifieke toelage vanwege de bevoegde overheden.

De praktijk van de schuldbemiddeling, zowel minnelijk als gerechtelijk, schrijft zich zonder enige twijfel in de algemene opdrachten van bijstand aan personen door de OCMW's en vzw's, maar er is geen eigen financiering voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaanderen.

De situaties van de OCMW's is iets meer te benijden dan die van de CAW's, omdat de OCMW's een federale subsidie genieten (Fonds Energie), dat werd geïnstalleerd bij de wet van 4 september 2002.<sup>12</sup>

Dit is een unieke financieringsbron van de diensten schuldbemiddeling die geïnstalleerd zijn in de OCMW's van het Brusselse en van het Vlaamse Gewest.

Bovendien is het bij de wet beoogde publiek beperkt: het zijn mensen met energieschulden.

We betreuren ook dat er een dergelijk onevenwicht is tussen de financiële middelen van de openbare sector (de OCMW's) en de privé-sector (de vzw's). We vinden het belangrijk dat we ervoor zorgen dat de diensten schuldbemiddeling zich ook kunnen ontwikkelen in de sociale diensten van CAW's, omdat ze een ander publiek bereiken dan de OCMW's.

### **Een ander voorbeeld is de preventie op federaal vlak:**

Op federaal vlak is er ook vertraging om middelen vrij te maken.

In februari 2006 kondigde de Federale Regering (meer bepaald Freya Van Den Bossche, minister van Consumentenzaken) een budget van 300.000 euro aan – afgenomen van het Fonds ter bestrijding van de Overmatige Schuldenlast - dat bestemd zou worden voor infoacties en sensibilisering over krediet en schuldenoverlast.

Helaas is de enveloppe die was voorbehouden voor preventieacties onmiddellijk opgeslorpt om de grote vertragingen te dekken bij de betaling van de erelonen van de schuldbemiddelaars. In 2007 was er een tweede ontgoocheling: het fonds voor preventie in 2007 – 150.000 euro, onreducerbaar en niet te gebruiken voor andere doelen – waarover in december 2006 werd gestemd, heeft tot op vandaag nog niet geleid tot een actie op het terrein.

---

<sup>11</sup> Vlaanderen heeft een decreet goedgekeurd, die betere middelen aan de schuldbemiddelingsdiensten toekent. Uitvoeringsbesluiten en een toekomstige legislatuur moeten nog de nodige begroting vinden

<sup>12</sup> Wet van 4 september 2002 die aan de OCMW's de opdracht geeft de begeleiding en financiële bijstand in verband met de levering van energie aan de armste personen te verzekeren.

Tal van verenigingen<sup>13</sup> betreuren dat ze geen financiële steun van de Federale Regering kunnen genieten om hun acties inzake preventie van schuldenoverlast voort te zetten.

**Aanbevelingen: De diensten schuldbemiddeling beter financieren en de acties voor preventie van schuldenoverlast op regionaal vlak en een grote informatieverbreiding op federaal vlak organiseren.**

- De financiële middelen gevoelig verhogen die aan de diensten schuldbemiddeling worden toegekend, die essentieel werk leveren qua informatie, sensibilisering en behandeling van personen met schuldenoverlast en/of die zijn opgenomen in een proces van schuldbemiddeling.
- Erop toezien dat er een evenwicht is tussen de toelagen die toegekend zijn aan de diensten van de openbare sector en die van de privésector.
- Een grote informatieverbreiding naar het grote publiek organiseren om het bestaan en de rol van diensten schuldbemiddeling beter te kennen, alsook de procedure voor collectieve schuldenregeling.

---

<sup>13</sup> Zoals het Platform Dag zonder krediet die samengesteld is uit Franstalige en Nederlandstalige verenigingen die sinds drie jaar klaarstaan om tegen het krediet te strijden.

## **6.2. Betere informatie, betere opvolging van mensen met schuldenoverlast en de mensen beter betrekken tijdens de procedure van de regeling van de collectieve schuldenregeling.**

### **6.2.1. Vaststelling: de verzoekers hebben een gebrek aan informatie**

De diensten schuldbemiddeling krijgen veel vragen van verzoekers, die klagen over het gebrek aan informatie, over de evolutie van de procedure of over de stand van de afzonderlijke rubriekrekening. Soms hebben ze gewoon een massa vragen over hun toekomst tijdens de procedure waar ze nog geen antwoord hebben gekregen...

### **6.2.2. Vaststelling: termijnen worden meer dan zes maanden verlengd zonder de verzoeker in te lichten**

Krachtens artikel 1675/11, §1, Ger. W., heeft gerechtelijke schuldbemiddelaar een termijn van zes maanden vanaf zijn aanwijzing om een minnelijke aanzuiveringsregeling uit te werken en de instemming van de partijen te bekomen.

Mits akkoord van de rechter kan deze termijn worden verlengd (artikel 51 Ger. W.).

In de praktijk stellen we vast dat veel gerechtelijke bemiddelaars geen verlenging van de termijn aan de rechtbanken vragen (soms met instemming van de rechtbanken, die vinden dat de bij de wet verleende termijnen te kort zijn).

Sommige auteurs vinden zelfs dat deze termijn van zes maanden kan worden verlengd mits het stilzwijgend akkoord van de partijen<sup>14</sup>.

*"In een dossier had de betrokkene geen nieuws meer ontvangen sinds de ontvankelijkheid twee jaar geleden en hij had nog niet eens een ontwerp van plan ontvangen."*

*"Na 4 maanden wilden we echt wel meer weten over hoe het zat. Via het OCMW en de contacten die we hadden met Bijzondere Jeugdzorg kregen we meer uitleg over wat collectieve schuldbemiddeling was. Alhoewel het onze situatie niet veel vooruit hielp waren we toch blij met wat meer uitleg."<sup>19</sup>*

Heel dikwijls wordt de termijn aldus automatisch verlengd, soms zonder controle door de rechter, zonder dat de verzoeker(s) over de vooruitgang van hun dossier worden geïnformeerd.

---

<sup>14</sup> Denis Patart, Le Règlement Collectif de dettes, 2008, Ed. Larcier P.177

<sup>19</sup> Getuigenis ivm collectieve schuldbemiddeling, T'Hope, Roeselare

### **6.2.3. Vaststelling: gebrek aan transparantie op vlak van rekeningen, gebrek aan informatie en dialoog tussen de bemiddelaar en persoon in kwestie**

In de rechtspraak zien we de gevolgen van de onwetendheid van de verzoekers over de implicaties van de aangevatte procedure, hetgeen leidt tot relationele moeilijkheden met de schuldbemiddelaar en soms zelfs met zijn vervanger. Talrijke voorbeelden van rechtspraak getuigen hiervan<sup>15</sup>:

*“Hoe lang ik nog in deze schuldenregeling zit? Ik heb er totaal geen idee van.”*

*“Vandaag de dag is het moeilijk met een schuldbemiddelaar te werken. Het jaarlijks inkomen, de jaarlijkse uitgaven en eventueel het bedrag van de terugbetaalde schulden blijven in het vage.*

*Bovendien besteedt de schuldbemiddelaar geen tijd genoeg om uitleg omtrent dit document te geven”.*<sup>16</sup>

*“Onze eerste afspraak met haar als schuldbemiddelaar verliep raar. Ik had er geen goed gevoel bij. Ze vroeg enkel mijn naam, rekeningnummer en nog een paar zaken. We spraken ook het bedrag van ons leefloon af. Ze zou dat elke week storten op ons rekeningnummer. Eigenlijk werd er niet echt veel afgesproken. Ik ging er met een raar gevoel naar buiten. Ik wist eigenlijk niet veel meer over collectieve schuldenregeling dan dat ik wist voor dat ik naar haar toeging. Ik heb niets gevraagd omdat ik vond dat ik daar niet de gelegenheid toe kreeg.”*<sup>17</sup>

*“De betrokkenen ondervinden deze situatie als een gebrek aan transparantie. Sommigen worden zelfs wantrouwig en verliezen het vertrouwen in hun bemiddelaar. Sommigen hebben ons zelfs al laten weten dat ze dachten dat men hun geld verduisterde.”*

*“Natuurlijk zijn er mensen die constant vragende partij zijn en ik begrijp dat men hen grenzen moet stellen, maar als de bemiddelaars in de meeste van die gevallen de tijd zouden nemen om de vragen uit te leggen en erop te antwoorden..., dan zouden ze tijd winnen. Men zou de bemiddelaars dat misschien best laten begrijpen.”*

### **6.2.4. Vaststelling: de schuldbemiddelaars zijn niet toegankelijk**

We stellen vast dat sommige schuldbemiddelaars de schuldenaars tijdens de volledige duur van de procedure maar één keer ontmoeten, anderen weigeren telefoontjes te beantwoorden en eisen dat alle communicatie schriftelijk gebeurt, zelfs voor mensen die niet of moeilijk kunnen lezen of schrijven.

---

<sup>15</sup> Zie Civ.Liège 25 april 2002, Annuaire Juridique du Crédit P. 346 en Civ. Liège 3 februari 2005 Annuaire Juridique du Crédit, 2005 P.162, Civ. Antwerpen, 28 februari 2005, Jaarboek Kredietrecht

<sup>16</sup> Getuigenis Collectieve schuldregeling, De springplank, Sint-Niklaas

<sup>17</sup> Getuigenis mbt de collectieve schuldenregeling

*“Het samenwerken met de schuldbemiddelaar verloopt tot op vandaag moeizaam. Het jaaroverzicht van inkomsten, uitgaven en eventueel afbetaalde schulden is steeds vrij onduidelijk. Bovendien maakt de schuldbemiddelaar weinig tijd vrij voor verdere uitleg rond dit document.”*

*“Na het eerste gesprek met de bemiddelaar krijgen sommige betrokkenen soms zes maanden geen nieuws. Ze begrijpen niet waarvoor hun geld bestemd is. Ze krijgen niet altijd uitgelegd wat het verschil is tussen de minnelijke en gerechtelijke fase.”*

*“Sommige gerechtelijke bemiddelaars beantwoorden onze brieven maar laat (soms nooit) en beantwoorden de brieven van de bemiddelaars ook niet sneller en ook niet meer. Sommigen zijn zelfs in noodgevallen niet telefonisch bereikbaar. Sommigen beheren zo veel collectieve schuldenregelingen dat ze de dossiers en de individuele geschiedenissen door elkaar halen.”*

*“Het gebrek aan beschikbaarheid, toegankelijkheid, uitleg aan de betrokkenen en transparantie voor de betrokkenen, zijn zaken die zich in de praktijk nogal vaak voordoen. De gerechtelijke bemiddelaars stellen ons – als dienst schuldbemiddeling die de procedure heeft opgestart – bovendien niet in de mogelijkheid om onze eigen medewerking en steun te leveren aan de betrokkene door het raderwerk wat te oliën.”*

*“Verschillende bemiddelaars weigeren gebeld te worden en vragen dat hen de vragen schriftelijk worden gesteld, wat over het algemeen niet de sterkste kant van ons cliënteel is. Wanneer ze dan toch schrijven, dat krijgen ze niet altijd antwoord op hun brief en durven ze de bemiddelaar niet meer contacteren.”*

*“Verschillende mensen hebben mij gevraagd van bemiddelaar te veranderen... Ik probeer die mensen altijd hulp te vragen aan een extern iemand om de rol van bemiddelaar te spelen. Door hen de reden van de houding van de bemiddelaar uit te leggen - namelijk door die houding in het licht te stellen van de eisen van de wet en van de verantwoordelijkheid van de bemiddelaar – kunnen ze die houding begrijpen en het vertrouwen (een beetje) herstellen.”*

*“Af en toe neemt een sociaal assistente van het CAW in mijn naam contact op met hem. Eventjes verloopt alles dan weer beter, maar al snel is alles weer bij het oude.”<sup>18</sup>*

*“Na 4 maanden wilden we echt wel meer weten over hoe het zat. Via het OCMW en de contacten die we hadden met Bijzondere Jeugdzorg kregen we meer uitleg over wat collectieve schuldbemiddeling was. Alhoewel het onze situatie niet veel vooruit hielp waren we toch blij met wat meer uitleg.”*

---

<sup>18</sup> Getuigenis collectieve schuldbemiddeling, De springplank, Sint-Niklaas

*“Mijn advocate legt alles heel goed uit aan mij. Ik weet altijd heel goed hoe mijn zaken lopen. Ze toont bijvoorbeeld wanneer er betalingen afgerond zijn. Ze kijkt ook onmiddellijk om ook de kleine schulden in orde te maken. Ik heb het gevoel geen kopzorgen meer te moeten hebben. Zij legt ook uit hoe zij te werk gaat. Dat geeft me vertrouwen en dat vind ik heel belangrijk.”<sup>20</sup>*

## **Aanbevelingen**

### **1 De verzoeker beter inlichten vanaf het begin van de procedure**

We moeten sommige goede werkpraktijken onderstrepen. De Nederlandstalige beslagrechters van Brussel hebben heel snel de gerechtelijke bemiddelaars opgelegd dat de verzoeker(s) en de schuldbemiddelaar een overeenkomst moesten ondertekenen. Deze overeenkomst had als doel de verzoeker zo volledig mogelijk te informeren over zijn verplichtingen en over de precieze gevolgen van de collectieve schuldenregeling, maar ook om hem te informeren over de verplichtingen van de schuldbemiddelaar binnen het kader van de procedure.

De vereniging van gerechtelijke schuldbemiddelaars van de Franstalige balie van Brussel had ook een informatiebrochure gepubliceerd, die de griffie wijd heeft verspreid.

Maar meestal zien we dat mensen niet weten wat hen te wachten staat en wat ze kunnen verwachten van de schuldbemiddelaar .

Een brochure kan helpen, maar ook een duidelijk en eenvoudig taalgebruik van de schuldbemiddelaar .

Als mensen reeds een gezamenlijke aktie zien, is het aangewezen de overdracht naar de gerechtelijke schuldbemiddelaar in persoon en in het bijzijn van de mensen te doen.; .Het helpt het vertrouwen te winnen en het geeft de mogelijkheid door te gaan.

### **2 De verzoeker beter inlichten tijdens de procedure**

➤ De schuldbemiddelaar zou de betrokkene regelmatig moeten informeren over de vooruitgang van het dossier en over het verloop van de procedure (in het bijzonder bij verlengingen) en dit niet op vraag van de persoon, maar op eigen initiatief van de schuldbemiddelaar

➤ Er moet erop worden toegezien dat het verslag over de stand van de procedure en naar verloop (bedoeld bij artikel 1675/17, §3, lid 3, Ger. W., en waar ook de staat van kosten en erelonen van de schuldbemiddelaar wordt vermeld), dat jaarlijks aan de rechter wordt overgemaakt – ofwel bij afloop van het plan, ofwel wanneer de rechter het vraagt – ook aan de betrokkene wordt overgemaakt, in voorkomend geval samen met bijkomende uitleg.

---

<sup>20</sup> Getuigenis i.v.m.de collectieve schuldenregeling

- Deze verslagen moeten duidelijk leesbaar zijn en ook een samenvatting van de reeds afbetaalde schulden bevatten, zodat mensen een vooruitgang zien in hun proces .

Een mondelinge toelichting minstens één keer per jaar zorgt ervoor dat misverstanden kunnen worden uitgepraat en dat onduidelijkheden worden opgehelderd zowel over de rol van de schuldbemiddelaar als over praktische afwikkelingen .

Het zou nuttig zijn te bepalen wat in dit rapport moet vermeld worden : avancement van het dossier, toestand van de rubrieksrekening en overzicht van de bewegingen van deze rekeningen, enz...

### **3 De verzoeker beter inlichten over de afzonderlijke rubriekrekening**

- Andermans goederen beheren legt de schuldbemiddelaar een grote strengheid op. Hij moet op elk moment van zijn opdracht rekenschap kunnen geven aan de verzoeker of aan de rechter. Hij moet dus per schuldbemiddelingsdossier een afzonderlijke rubriek openen, waarvan een afrekening of uittreksels getoond kunnen worden bij vraag door de rechtbank of door de verzoeker.

- Minstens één keer per jaar moet een afrekening worden gemaakt en moeten de uittreksels in het jaarrapport worden opgenomen, dat aan de rechter en aan de verzoeker wordt overgemaakt. Dit gebeurt best op computer. Dit overzicht van de rubriekrekening wil een betere controle door de rechter mogelijk maken, alsook een grotere transparantie voor de verzoekers.

### **4 Betere beschikbaarheid van de gerechtelijke bemiddelaar**

- Overeenkomstig de wet superviseert de schuldbemiddelaar de uitvoering van het plan en moet hij daarbij alle inspanningen doen om het plan te doen slagen<sup>21</sup>. De schuldbemiddelaar moet enigszins beschikbaar zijn, in het bijzonder om de verzoeker te informeren over de vooruitgang van de procedure, maar ook om het hoofd te bieden aan dringende vragen van verzoekers die geconfronteerd worden met een onmiddellijk beslag door een vergeten schuldeiser, of aan een gezondheidsuitgave die dringend nodig is, of aan een uitzettingsdreiging, enz.

- Contact met de verzoeker mag niet beperkt zijn tot schriftelijk contact of telefonisch contact met de administratieve bediende.

- Zoals we hoger al hebben aangehaald, vereist het beheer van personen die geconfronteerd worden met beperkte budgetten een zekere strengheid bij het in acht nemen van de termijnen. Wanneer de schuldbemiddelaar op vakantie gaat, moet hij anticiperen op voorzienbare betalingen en een vervanging organiseren, die indien nodig voor dringende betalingen kan zorgen.

---

<sup>21</sup> Denis Patart, « Le Règlement Collectif de dettes », Larcier 2008, P.208

### **6.3. Inspraak van mensen met schuldenoverlast tijdens hun collectieve schuldenregeling**

#### **6.3.1. Vaststelling: de verzoeker maakt deel uit van de procedure, maar heeft maar weinig te vertellen tijdens de procedure**

##### **Het minnelijke plan aan de verzoeker overmaken**

Overeenkomstig de wet (art. 1675/10, §4) stuurt de schuldbemiddelaar het ontwerp van aanzuiveringsregeling aan de verzoeker en aan de schuldeisers, die zich daartegen binnen de twee maanden kunnen verzetten (ofwel per brief, ofwel door middel van een verklaring bij de schuldbemiddelaar). Als ze niets van zich laten horen, worden ze geacht met het plan in te stemmen.

In de praktijk stellen we heel dikwijls vast dat het akkoord van de verzoekers stilzwijgend is. Ze reageren niet, omdat ze noch de bewoordingen, noch de gevolgen begrijpen van de brief die ze hebben gekregen.

*“De mensen weten niet altijd dat ze hun zeg kunnen doen bij de voorstellen van de bemiddelaar. Ze ondergaan dikwijls heel krappe budgetten zonder dat ze dat aan de bemiddelaar durven te laten weten.”*

Daarnaast stellen we ook vast dat het plan tegelijkertijd naar de verzoeker en naar de schuldeisers wordt verstuurd. Dat heeft als gevolg dat de verzoeker niet de tijd heeft om opmerkingen te formuleren die soms essentieel zijn voor de terugbetalingsvoorstellen die al aan de schuldeisers werden gedaan. Het gebeurt bijvoorbeeld regelmatig dat essentiële budgetonderdelen veranderd zijn tussen de datum dat het verzoekschrift werd ingediend en de datum van het plan (huishuur verhoogd, lasten verhoogd, enz.), die direct het vermogen tot terugbetaling van het huishouden aantasten.

Als de schuldbemiddelaar daar geen rekening mee gehouden heeft toen hij het minnelijke aanzuiveringsregeling opstelde, dan staat de hele leefbaarheid van het plan op het spel.

##### **De nood aan een globaal overzicht van de financiële situatie van de verzoeker**

*“Opdat de schuldbemiddelaar een minnelijk aanzuiveringsplan kan voorstellen, moet hij een globaal overzicht hebben over de situatie van de verzoeker. Hij moet dus precies de reikwijdte van zijn onvermogen bepalen<sup>22</sup>.”*

---

<sup>22</sup> Denis Patart, blz.189

Naast de schuldvorderingen van de schuldeisers – waardoor de omvang van het passief kan worden bepaald – lijkt het ons essentieel er ook op toe te zien dat het plan wordt verwezenlijkt op basis van een gedetailleerd en een geactualiseerd gezinsbudget (bestaansmiddelen en lasten) en waarbij rekening wordt gehouden met de psychologische, medische en sociale werkelijkheid van de verzoeker. Alleen op die manier kan effectief worden nagegaan dat de verzoeker over voldoende financiële middelen beschikt om hem in staat te stellen die uitgaven te doen, die broodnodig zijn om waardig te leven.

**Aanbeveling : Het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsplan eerst aan de verzoeker laten zien en zijn uitdrukkelijk akkoord ontvangen alvorens het aan de schuldeiser(s) door te zenden. Dit plan op basis van een gedetailleerde en geactualiseerde begroting (dagelijks inkomen en uitgaven) uitvoeren.**

- Het akkoord van verzoeker mag niet stilzwijgend zijn. Hij moet correct geïnformeerd worden over de gevolgen van het voorgelegde plan en hij moet uitdrukkelijk zijn instemming geven.
- Het minnelijk of gerechtelijk aanzuiveringsplan moet worden opgesteld op basis van een gedetailleerd en geactualiseerd budget.
- Het minnelijk plan moet aan de verzoeker worden overgemaakt, alsook aan de dienst schuldbemiddeling indien die dienst bij de procedure betrokken is, vóór dat het plan aan de schuldeisers wordt voorgelegd.

Dit heeft als doel:

- Ervoor te zorgen dat de schulden en essentiële noden worden betaald, waardoor het respect voor de menselijke waardigheid van de verzoeker en zijn familie in het gedrang zou gebracht worden. (overeenkomstig artikel 1675/10, §1, Ger. W.).
- Zich verzekeren van de leefbaarheid op lange termijn van het plan.
- Zich verzekeren van het akkoord van de verzoeker..
- Begeleidingsmaatregelen te overwegen

## **6.4. Een betere opvolging van personen in moeilijkheden tijdens de procedure**

### **6.4.1. Vaststelling: de diensten schuldbemiddeling maken geen deel uit van de procedure en worden niet geïnformeerd over de gevolgen van de procedure, zelfs als de verzoeker dat wenst**

In Brussel had de griffie van de beslagrechtbank van Brussel de gewoonte aangenomen om ofwel een kopie van de toelaatbaarheidsbelissing aan de dienst schuldbemiddeling over te maken, ofwel om de vragen van de bemiddelaars telefonisch te beantwoorden. Bij de bevoegdheidsverandering deed de griffie van de Arbeidsrechtbank eerst hetzelfde, maar daarna stuurde ze niets meer.

De Arbeidsrechtbank vindt dat, omdat de dienst schuldbemiddeling geen deel uitmaakt van de procedure, die dienst niet geïnformeerd moet worden. De griffie geeft de dienst schuldbemiddeling geen enkele telefonische mededeling, wat het werk er niet gemakkelijker op maakt (toegankelijkheid, bijkomende informatie...).

#### **Aanbevelingen**

1. Laat de verzoeker een vertrouwenspersoon kiezen, die hem tijdens de procedure bijstaat (naar het voorbeeld van de wet betreffende het voorlopig bewind).
2. Betrek de dienst schuldbemiddeling bij de procedure en voorzie in het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling de volledige gegevens (instelling, adres, telefoon, fax en mailadres van de persoon) van de dienst schuldbemiddeling die die persoon geholpen heeft in te vullen.
3. Voorzie in het verzoekschrift dat verzoeker de dienst schuldbemiddeling een mandaat kan geven opdat die dienst ook door de griffie geïnformeerd wordt over de gevolgen van de procedure.
4. Voorzie in een verplichte ontmoeting tussen de schuldbemiddelaar en de verzoeker zodra de Arbeidsrechtbank de schuldbemiddelaar heeft aangewezen.
5. Betrek de dienst schuldbemiddeling die na die ontmoeting verzoeker wil begeleiden indien verzoeker dat wenst (mandaat in het verzoekschrift).  
Deze ontmoeting vindt enkel maar plaats mits het uitdrukkelijk akkoord en/of de vraag van de verzoeker en heeft als doel:
  - Te zorgen voor de doorgeef functie en de modaliteiten om pertinente huidige en toekomstige informatie door te geven.
  - De respectieve rollen van elk van de partijen te verduidelijken.
  - Een samenwerkingsverband of een partnerschap te overwegen tussen de drie actoren, dat later wordt geïnstalleerd (in het bijzonder om begeleidingsmaatregelen te overwegen).
  - Bij het verzoek het budget te kunnen verduidelijken, aan te vullen of heractualiseren.

## **6.5. Een menswaardig budget**

Dit deel handelt over de manier waarop mensen betrokken zijn in heel wat beslissingen die genomen worden door de schuldbemiddelaar tijdens het verloop van de collectieve schuldenregeling. Gaande van de hoogte van het budget, indexeringen, aanpassingen aan de gewijzigde leefomstandigheden van mensen en gezinnen, en zoveel meer. Mensen zijn hierbij vaak aangewezen op de willekeur van de schuldbemiddelaars en hebben het gevoel elke greep op hun bestaan en leven kwijt te zijn.

*“Naar de advocaat ben ik alleen moeten gaan. Het was van in het begin een zeer slecht contact. Hij heeft zelf bepaald wat ik nog kreeg en wat hij voor mij nog ging betalen. Zo heeft hij de familiale verzekering en de brandverzekering opgezegd. Laatst is mijn zoon per ongeluk met zijn fiets tegen een auto gereden. Maar mijn familiale is wel opgezegd. Ik kan het nu allemaal zelf betalen”.*

*“Ik had een verzekering bij Dela, ik heb daarvoor bijna 20 jaar betaald. Mijn schuldbemiddelaar heeft die afgesloten, het geld heb ik nooit gezien. Nu heb ik zelf een nieuwe verzekering aangesloten<sup>23</sup>.”*

*“Als je financiële problemen hebt, dan wordt de hospitalisatieverzekering afgeschaft want dat is te duur (in collectieve). Als je dan ziek wordt, dan heb je problemen want dan zijn de kosten zeer hoog.”<sup>24</sup>*

*“Opvallend is dat er zoveel verschillende soorten van budgetbeheer zijn. Sommige mensen krijgen wekelijks geld, andere maandelijks. Bij de ene is het leefgeld enkel voor het kopen van voeding, bij de andere moet je nog alle betalingen zelf doen en worden enkel de schulden en hoge eindfacturen van bijvoorbeeld elektriciteit door de bemiddelaar betaald<sup>25</sup>.”*

*“Na een paar maanden belde ik haar op en vroeg of ons leefgeld niet naar omhoog kon. Ze antwoordde me met het volgende: ‘Als jullie het al zolang hebben kunnen doen met 200 € zal dat nu ook nog wel verder lukken’ Ze was verder niet geïnteresseerd in wat ik te zeggen had<sup>26</sup>.”*

---

<sup>23</sup> Themapermanentie schulden 21-03-08, vierdewereldgroep Aalst, mensen voor mensen

<sup>24</sup> Themapermanentie schulden 21-03-08, vierdewereld Aalst, mensen voor mensen

<sup>25</sup> Themapermanentie schulden 10-03-08, vierdewereld Aalst, mensen voor mensen

<sup>26</sup> Getuigenis ivm collectieve schuldbemiddeling, T’Hope, Roeselare

### **6.5.1. Vaststelling: mensen worden zonder leefgeld gelaten**

De sociale diensten moeten regelmatig tussenkomen in situaties waar ze vaststellen dat de verzoekers zonder leefgeld worden gelaten tijdens de eerste maanden van de aanduiding van hun gerechtelijke schuldbemiddelaar.

Deze situatie is te wijten aan het feit dat, van zodra de beslissing van toelaatbaarheid hen betekend is (artikel 1675/9, §1, 4°), de werkgever, werkloosheidskas of andere derden de schuldenaars alle inkomsten niet meer aan verzoekers mogen storten. Alle betalingen moeten in handen van de schuldbemiddelaar gebeuren. De verplichting om in handen van de schuldbemiddelaar te betalen, slaat op alle inkomsten, met inbegrip van de onbeslagbare inkomsten.

De onmiddellijke inning van de inkomsten door de schuldbemiddelaar heeft als logisch gevolg dat hij de schuldenaar voldoende financiële middelen ter beschikking moet stellen, opdat hij het hoofd kan bieden aan uitgaven die broodnodig zijn om menswaardig te kunnen leven.

Hoewel de schuldbemiddelaar maar weinig onervaren of onoplettend is, met vakantie is of de inkomsten op de rekening van de verzoekers laat storten, stellen we toch situaties vast waar families verschillende weken of zelfs maanden zonder inkomen zijn, vooraleer ze voor dringende maatschappelijke bijstand beroep op het OCMW doen.

#### **Aanbevelingen**

Van zodra de schuldbemiddelaar is aangewezen, is het essentieel dat hij erop toeziet dat de verzoeker binnen de twee werkdagen over voldoende middelen beschikt om zijn courante lasten te verzekeren. Vanaf zijn benoeming kan de schuldbemiddelaar een brief naar de schuldenaars van inkomsten opsturen, om hen te vragen dat de inkomsten rechtstreeks bij verzoeker betaald blijven worden, tot de opening van een rubriekrekening.

Daarna en als hij de inkomsten van de verzoeker ontvangt, moet de gerechtelijke schuldbemiddelaar er ook op toezien dat de inkomsten op welbepaalde datum en maandelijks worden betaald. Het beheer van de inkomsten van mensen die met een beperkt budget geconfronteerd worden, vereist een zekere striktheid bij het respecteren van de termijnen.

Wanneer de schuldbemiddelaar met vakantie is, moet hij erop toezien dat hij anticipeert op voorzienbare betalingen en een vervanging organiseert, die zo nodig dringende betalingen kan verzekeren.

### **6.5.2. Vaststelling: onvoldoende budgetten, minder dan de niet-beslagbare bedragen**

De diensten schuldbemiddeling krijgen nog altijd veel vragen van verzoekers die – soms legitiem – klagen dat ze moeten overleven met een budget waarmee ze hun dagelijkse uitgaven niet kunnen betalen.

In het kader van minnelijke aanzuiveringsregeling zien we dat veel schuldbemiddelaars onder de niet beslagbare delen gaan, zonder dat de verzoeker(s) daarvoor hun schriftelijk akkoord hebben gegeven (zie punt 6.2.2. blz 23 hierboven).

*“We hebben een dossier, waarin een verzoekschrift werd aanvaard met maar vier uitgaveposten in het dagelijks huishoudenbudget en waarin in geen post voeding was voorzien”.*

*“De betrokkenen komen klagen over de te grote strengheid van sommige bemiddelaars, in het bijzonder wanneer ze om financiële hulp vragen of die klagen over de bedragen die aan de basis van de inkomens worden afgehouden, maar die ze niet – of maar gedeeltelijk – terugkrijgen om het hoofd te bieden aan uitgaven die ons legitiem lijken (bijvoorbeeld kosten voor het welzijn van de kinderen), dusdanig dat we bij de gerechtelijke bemiddelaars moeten tussenkomen en hen aan de principes van de menselijke waardigheid moeten herinneren.”*

*“Omdat elke schuldbemiddelaar zijn eigen persoonlijkheid heeft en zijn eigen benadering voor deze aangelegenheid heeft, krijgen wij soms de indruk dat sommige betrokkenen 'geluk' hebben en andere minder...”*

### **6.5.3. Vaststelling: budgetten zonder sparen/ voorschotten, bedragen die niet geïndexeerd worden**

Daarnaast stellen we vaak vast dat de schuldbemiddelaar geen reserve voor onverwachte uitgaven voorzien heeft in het budget om het hoofd te bieden aan uitzonderlijke uitgaven in verband met onvoorziene omstandigheden (ziekte, ongeval, koelkast die het begeeft, enz.).

Blijkbaar houden maar weinig gerechtelijke bemiddelaars rekening met de evolutie van de indexering van de huishuur of met de verhoging van de energieprijzen.

Wanneer er onvoorziene kosten zijn, dan komen ze wegen op het maandelijks huishoudbudget, dat al dikwijls heel krap is en waardoor er nieuwe schulden ontstaan doordat het budget niet in evenwicht is.

Gelijktijdig stellen wij dikwijls vast dat de loonindexering of de verhoging van het bedrag van de kinderbijslag (ter gelegenheid van het nieuwe schooljaar) niet aan de verzoeker uitbetaald wordt.

*“Maar weinig bemiddelaars zijn ertoe geneigd het budget aan te passen aan de verhoging van de levenskost, maar ze houden daarentegen op de rekening van de bemiddeling geldsommen overeenkomstig de opeenvolgende indexverhogingen op inkomens (uit vervangingsinkomens of uit werk) en soms zelfs kinderbijslagen voor het begin van het nieuwe schooljaar.”*

*“Het is dus absurd wanneer we horen dat dezelfde mensen riskeren dat hun plan kan worden ingehouden wanneer ze vrijwillig nieuwe schulden maken.”*

### **Aanbevelingen**

1. Zelfs al wenst hij niet tussen te komen in het dagelijks beheer van het budget van de verzoeker, dan moet de schuldbemiddelaar ervoor zorgen dat hij een reserve aanlegt om de jaarlijkse of periodieke lasten te betalen, alsook voor kleine buitengewone uitgaven. Zie ook hieronder punt 6.5.4.

2. In de mate dat deze voorzorgsmaatregel nodig is om de leefbaarheid van het plan te verzekeren, moet de bemiddelaar bovendien ervoor zorgen dat de gangbare essentiële lasten worden betaald (huishuur, gas, elektriciteit). Zie ook hieronder punt 6.5.4.

3. De bemiddelaar ziet erop toe dat hij een plan uitwerkt op basis van een gedetailleerd en geactualiseerd budget en hij neemt het uitgewerkt budget en de commentaar die de dienst schuldbemiddeling heeft geformuleerd in het verzoek of tijdens het eerste gesprek in overweging. Zie hierboven punt 6.2.2.blz.25

#### **6.5.4. Vaststelling: er wordt niet voldoende rekening gehouden met beheersproblemen voor mensen die moeilijkheden ervaren om met hun dagelijks budget te beheren.**

### **Nieuwe schulden duiken op tijdens de procedure en de kwestie van de betaling van courante lasten.**

Op het terrein stellen we vast dat een nogal groot aantal verzoekers opnieuw verschijnen wanneer er zich tijdens de procedure problemen voordoen, over het algemeen wanneer nieuwe schulden verschijnen (in het bijzonder gezondheidszorg of bij verhoging van de energiekosten, die de budgetten aanzienlijk belasten).

De OCMW's moeten dikwijls nieuwe schulden in rekening nemen, om op die manier het budget van de betrokkenen te ontlasten. Nieuwe schulden kunnen ontstaan door een onvoldoende budget (zie hoger), maar ook door moeilijkheden met het beheer ervan.

Vooraf in het kader van gezondheidskosten lopen de rekeningen soms hoog op . Bovendien wordt dikwijls de hospitalisatieverzekering opgezegd door de gerechtelijke schuldbemiddelaar, omdat dit een luxe product is .Hierdoor lopen de kosten nog hoger op en heeft na afloop van de collectieve schuldenregeling zich opnieuw een berg schulden opgebouwd .

Het zijn dikwijls zelfs deze beheersmoeilijkheden die tot schuldenlast hebben geleid en die de verzoeker ertoe hebben gebracht de procedure van collectieve schuldenregeling te vragen.

*“Het is soms betreurenswaardig om vast te stellen dat geen enkele bijzondere aandacht wordt besteed aan mensen die echte problemen hebben om hun budget te beheren. Zelfs wanneer de gerechtelijke bemiddelaars gewaarschuwd zijn over beheersproblemen (wanneer ze oog in oog staan met nieuwe schulden bijvoorbeeld), weigeren sommige gerechtelijke bemiddelaars de huishuur en de energiefacturen te betalen. De betrokkenen komen dan dikwijls naar een dienst schuldbemiddeling, omdat ze schrik hebben om aan hun bemiddelaar toe te geven dat ze hun huishuur niet hebben kunnen betalen.”*

Op het terrein stellen we vast dat, zelfs wanneer sommige schulden naar boven komen en er een flagrant beheersprobleem is, sommige gerechtelijke bemiddelaars weigeren om tussen te komen. Ze vinden dat verzoeker als enige verantwoordelijk is voor het dagelijks beheer van zijn budget en dat het niet aan hen toekomt om zelfs essentiële courante facturen te betalen.

Daarnaast is het niet zeker dat deze taak betaald wordt. De interpretatie van het KB van 18 december 1998 houdende vaststelling van het ereloon, de emolumenten en de kosten van de schuldbemiddelaar stelt tal van problemen. De meningen zijn verdeeld over het feit of de betalingen die de bemiddelaar ten behoeve van de schuldenaar doet, al dan niet betaald worden.

### **Aanbevelingen**

- De wet verduidelijken wat moet worden verstaan onder “schulden en essentiële noden die het recht van de verzoeker en zijn gezin om een menswaardig leven te leiden in het gedrang brengen”. Er dient een niet-uitputtende lijst van deze noden worden toegevoegd aan artikel 1675/10, §4, lid 1, Ger. W.: huishuur, gas en elektriciteit, brandstof voor de verwarming, voeding en kleren voor de familie, gezondheidszorg (doktersbezoek, geneesmiddelen en noodzakelijke operaties), belastingen en taksen, verzekeringen, abonnement op het openbaar vervoer of eventueel het onderhoud van de auto, enz...
- De schuldbemiddelaar moet – in het kader van zijn opdracht en in de mate dat deze voorzorgsmaatregel nodig is, om de financiële toestand van het huishouden te herstellen en ook opkomst van nieuwe schulden te vermijden.
- Erop toezien dat de courante essentiële lasten betaald worden (huishuur, gas, elektriciteit), ofwel door begeleidingsmaatregelen te installeren (budgetbegeleiding, enz.), ofwel de betaling van deze lasten op zich te nemen.

- De daden die de schuldbemiddelaar stelt in het kader van deze opdracht moeten vergoed worden en uitdrukkelijk voorzien worden door het KB van 18 december 1998 houdende vaststelling van het ereloon, emolumenten en kosten van de schuldbemiddelaar.
- Voorzie reserves in de loop van het jaar voor mensen met beheersproblemen. Verjaardagen, feestdagen, communies, start van het schooljaar.

#### **6.5.5. Vaststelling: wijzigingen aan het plan kunnen maar heel moeilijk worden bekomen**

Bij de uitvoering van het plan kunnen sommige feiten zich voordoen en de gegevens fundamenteel wijzigen waarop de partijen het minnelijk plan zijn overeengekomen. In dat geval voorziet artikel 1675/14, §2, derde lid, erin dat het plan kan worden herzien of aangepast.

Toch stellen we vast dat het over het algemeen erg moeilijk is om wijzigingen aan het plan te bekomen wanneer een onvoorzien feit zich voordoet (verlies van werk, ziekte, onvoorziene grote uitgave, belangrijke verhoging van de lasten).

De herziening van het plan impliceert inderdaad dat een nieuw plan moet worden voorgelegd, dat het unanieme akkoord van de schuldeisers moet krijgen en waarvoor de rechter een nieuwe homologatiebeslissing moet uitspreken.

*“De schuldbemiddelaars wijzigen niet graag het plan, het is veel werk... MAAR dat moet men eisen als de omstandigheden veranderd zijn. Welnu, ik stel vast dat dat niet altijd het geval is. Een "nieuw feit" volstaat niet, maar een verhoging van de lasten kan ook om een herziening van het plan vragen.”*

#### **Aanbeveling**

- Voeg aan artikel 1675/14, §2, de mogelijkheid toe om de uitvoering van het plan gedurende een bepaalde termijn te schorsen, zodat men het hoofd kan bieden aan een tijdelijke verhoging van de lasten of aan een tijdelijke verlaging van de inkomsten van de verzoeker verlies van (werk, onvoorziene grote uitgave, enz...), zonder dat heel het plan daarbij in vraag wordt gesteld.

#### **6.5.6. Vaststelling: erelonen die niet gedekt zijn en die het budget verzwaren**

De rechter kan toestaan dat de bemiddelaar een voorschot ontvangt om bijvoorbeeld de kosten te dekken die al in een procedure werden gemaakt, wanneer de zoektocht naar een minnelijk plan in het bijzonder een lastig karwei is.

Deze mogelijkheid is uitdrukkelijk voorzien in artikel 1675/19 (*de rechter geeft, op verzoek*

*van de schuldbemiddelaar, een bevel tot tenuitvoerlegging voor het voorschot dat hij bepaalt of ten belope van het bedrag van de erelonen...)*

Helaas stellen we vast dat de erelonen niet altijd uitdrukkelijk voorzien zijn in het plan en dat ze dus het budget van verzoekers verzwaren en bovenop het bedrag komen dat al voorzien is en dat wordt afgenomen om de schuldeisers te betalen.

*“In een dossier is de gerechtelijke bemiddelaar in het plan vergeten te voorzien in de reserve voor die erelonen en momenteel vraagt hij 25 euro per maand bovenop de 90 euro die via het gehomologeerde plan ten deel vallen van de schuldeisers, hoewel in het budget voorzien was dat 90 euro mogelijk was en geen cent meer.”*

### **6.5.7. Vaststelling: De collectieve schuldenregeling : Werkloosheidsval?<sup>27</sup>**

Er is ook sprake van werkloosheidsvallen binnen het systeem van collectieve schuldenregeling. Gaan werken leidt immers niet steeds tot een situatie die objectief of subjectief gezien aantrekkelijker is dan wanneer men werkloos zou blijven. Dit maakt het zoeken naar werk onaantrekkelijker en niet enkel voor de werkzoekende...

*“Ik ben vorig jaar een tijdje gaan werken. Maar mijn advocaat wou geen opvang voor mijn kinderen betalen tijdens de vakanties. Ik moest dat allemaal zelf betalen van mijn zelfde leefgeld. Bovendien zei hij dat het toch niet zo'n goed idee was om te gaan werken, want dat ik dan mijn verhoogd kindergeld zou kwijt zijn en wat als ik mijn werk niet kon houden? Dan moest dat allemaal weer in orde worden gebracht.”*

*“Een moeder krijgt 350 € per maand voor haar en twee kinderen. Hiervan moet ze eten, kleren en dokterskosten betalen. Haar kinderen hebben speciale zorg nodig en ze komt hier dus niet mee toe. Zij eet dus maar twee warme maaltijden per maand. Of ze nu dopte (900 €) of twee maanden had gewerkt (1600 €), ze kreeg geen euro meer leefgeld. Dat moedigt natuurlijk niet aan om voltijds werk vol te houden.”<sup>28</sup>*

#### **Aanbeveling**

Mensen aanmoedigen om te gaan werken, Dit kan door het leefgeld te verhogen en de nodige zorg te besteden aan de bijkomende voorwaarden voortvloeiend uit het feit van werken zoals kinderopvang, vervoer van en naar het werk...

<sup>27</sup> Centrum Kauwenberg vzw.Schuldbemiddeling ontoereikend !? 18 maart 2008 blz.55

<sup>28</sup> Themapermanentie schulden 10-03-08, vierdewereldgroep Aalst, mensen voor mensen

## **6.6. Voor een procedure in overeenstemming met de menselijke waardigheid**

### **6.6.1. Vaststelling: zeer lange duur van plannen**

Onderzoek van de aanzuiveringsplannen toont aan dat, wanneer de volledige terugbetaling niet mogelijk is, een duur van zeven tot acht jaar na de homologatiebeslissing gebruikelijk is.

Aan die termijn moet over het algemeen nog de termijn worden toegevoegd die verlopen is tussen de ontvankelijkheidsbeslissing en de homologatie van het plan (de bemiddelaar heeft zes maanden, maar het gebeurt heel courant dat de termijnen verlengd worden en het is geen zeldzaamheid als er twee jaar tussen de twee verloopt).

We kunnen ons hier de vraag stellen of deze termijnen niet tegen de geest van de wet ingaan. Bij de voorafgaande werkzaamheden werd de duur van de gerechtelijke plannen oorspronkelijk immers op zeven jaar bepaald. Die duur werd tot vijf jaar teruggebracht, dat een termijn waarvan men vindt dat die "*volstaat om na te gaan of de schuldenaar werkelijk bereid is om een ernstige inspanning te doen*" (Parl.Doc. Kamer, 1996-97, nr. 1073/1, 70).

Door voor een gerechtelijke regeling een maximale duur van vijf jaar te bepalen, heeft de wetgever een aanknopingspunt gegeven aangaande de duur van de inspanningen die hij overweegt. In het kader van een minnelijk plan is dat helaas maar indicatief<sup>29</sup>.

We merken op dat in Nederland de duur voor terugbetaling drie jaar bedraagt.

We bemerken aldus een grote discrepantie qua beoordeling: de ene magistraat vindt dat een duur onredelijk is wanneer hij de aanvrager de hoop ontnemt om zo snel mogelijk een leven te hervinden dat met de menselijke waardigheid<sup>30</sup> overeenkomt, een andere vindt dat een duur van tien jaar een *maximum is dat menselijk aanvaardbaar is*<sup>31</sup>, een derde vindt dat als "*een schuldenaar zes en een half jaar tevreden moet zijn met het wettelijk minimuminkomen, dat niet overdreven is*"<sup>34</sup>.

---

<sup>29</sup> Zie E. Balate. Du pouvoir du juge en matière de règlement collectif, note sub Civ. Mons (sais.) 9 december 1999, *Ann. Crédit*, 1999, p. 324

<sup>30</sup> Liège, 20 januari 2000, *Ann. Crédit* 2000 p.402. Civ. Brussel 13 juni 2003, *Ann. Crédit* 2003, p.365 qui écarte une durée de 16 années

<sup>31</sup> Civ. Verviers (sais.) 19 oktober 2001, *J.L.M.B.*, 2002 blz.79

<sup>34</sup> Civ. Verviers (sais.) 14 oktober 1999, *Ann. Crédit* 1999 blz.341. Une décision isolée admet néanmoins un plan d'une durée de 32 années. Civ. Arlon (sais.) 3 december 2002, *Ann. Crédit*, 2002, 449 avec commentaires F.de Patoul. La phase de règlement amiable du règlement collectif de dettes : incidences d'événements imprévus, durée du plan et conséquences de contredits abusifs.

## Aanbevelingen

- Bepaal de maximale duur voor de minnelijke plannen op vijf jaar, net zoals voor gerechtelijke plannen.

### **6.6.2. Vaststelling: de schulden worden maar zelden volledig terugbetaald**

Vele gezinnen die hulp bij de schuldbemiddelingsdiensten komen vragen of die een beroep op collectieve schuldregelingprocedure gedaan hebben zijn insolvent.

Het gaat om :

- Gezinnen die net aan hun basisbehoeften kunnen voldoen maar die niet genoeg beschikbaar geld hebben voor de aflossing van hun schulden.  
ofwel
- Gezinnen die over onvoldoende inkomen beschikken zelfs om een evenwichtige begroting te hebben. Wij spreken dan over structurele schuldoverlast omdat het voor hen onmogelijk is nieuwe schulden te hebben.

De analyse van de eerste statistieken die de vzw Steunpunt - Schuldbemiddeling (eertijds Grepa) tussen 1 september 2006 en 31 december 2006 heeft verzameld, toont aan dat **een kwart van de huishoudens die door de Brusselse diensten schuldbemiddeling** (en waarvan de inkomens en kosten bekend zijn) **uitgaven hadden die hoger dan hun inkomen lagen.**

**Vele gezinnen hebben structureel een tekort aan inkomen om levensnoodzakelijke dingen als wonen, gezondheid, voeding en onderwijs te bekostigen .**

De interfederale Armoedebareometer 2009,<sup>3</sup> die door de FOD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid, opgericht werd en die als voornaamste doelstelling heeft de armoede in België te laten kennen, toont dat in België één mens op 7 onder de armoedegrens leeft.

Uit een persmededeling van de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek, en Economische Informatie, van 17 oktober 2008 over de armoede in België, blijkt dat de armen diegenen zijn waarvan de netto besteedbare inkomsten lager zijn dan 10.316,44€ per jaar voor een alleenstaande (referentiebedrag voor 2006), hetzij 860€ per maand en van 21.664,52€ per jaar, hetzij 1.805€ per maand voor een gezin van twee volwassenen en twee kinderen.

---

<sup>3</sup> Zie op website <http://mi-is.be> – tab themas/poverty

## **De collectieve schuldregeling is niet altijd een oplossing voor de onvermogene gezinnen.**

Het is niet omdat er geen bedrag beschikbaar is om de schuldeisers terug te betalen, dat een beletsel zou vormen voor de ontvankelijkheid van het verzoekschrift, maar dat kan wel een groot beletsel zijn om een aanzuiveringsplan op te stellen.

De parlementaire werken bevestigen meermaals dat de wet van toepassing moet zijn op de meest belabberde situaties, waarvoor een bijna totale kwijtschelding zal worden verordend.

Bovendien is bij de wet van 13 december 2005 uitdrukkelijk voor de rechter de mogelijkheid ingevoerd om, op gemotiveerd voorstel van de bemiddelaar, een totale kwijtschelding voor alle schulden toe te kennen, zonder dat er een collectieve schuldenregeling is *"als blijkt dat geen enkele minnelijke of gerechtelijke aanzuiveringsregeling mogelijk is omdat de verzoeker over onvoldoende middelen beschikt"* (artikel 1675/13 bis).

Sindsdien kan men een totale kwijtschelding bekomen zonder aanzuiveringsplan, van zodra de beslissing werd uitgesproken, onder voorbehoud van een terugkeer tot beter fortuin binnen de vijf jaar na deze beslissing.

We stellen evenwel vast dat de hoven en rechtbanken blijven vasthouden aan het arrest dat het Arbitragehof op 30 januari 2003 heeft uitgesproken (*JLMB* 2003, 268) en kennen ze alleen maar een totale kwijtschelding van de schulden toe aan *de "schuldenaar die totaal en definitief onvermogen is"*<sup>4</sup>.

De tendens van de rechtspraak in tal van arrondissementen is om maar een totale kwijtschelding te overwegen wanneer de verzoeker geen hoop op verbetering van zijn financiële situatie, wegens zijn leeftijd of zijn gezondheidssituatie (zware en duurzame handicap, ernstige en ongeneeslijke ziekte). heeft.

Er zijn dus nog tal van gevallen waar de wet geen enkele redding biedt voor de schuldenaars...

De kwestie stelt zich ook acuut in situaties met structurele schuldenoverlast, waar het huishoudbudget niet in evenwicht is en niet toelaat te verzekeren dat de primaire behoeften (onderdak, verwarming, water, gezondheidszorg, voeding...) worden betaald zonder continue schuldsituatie.

In deze situaties van armoede vinden sommige magistraten dat hen de toegang tot de procedure geweigerd moet worden, omdat het onmogelijk is de financiële situatie van die persoon te herstellen.

---

<sup>4</sup> Bruxelles, 9 september 2003, J.T. 2004 p.159 ? Liège, 18 november 2003, RG 2002/RQ/42, inédit ; Civ.Gent (sais.), 10 juni 2003, *Ann.Crédit*, 2003 p.486. Civ.Mons (sais.) 26 juin 2003, *Ann.Crédit* 2003 P.493

## **Aanbeveling : Het rechterlijke Proces-verbaal van niet-bevinding**

We vinden evenwel dat in deze situaties van extreme armoede, een door de magistraat goedgekeurde Proces-verbaal van niet-bevinding zou toelaten :

- De schuldeisers correct te informeren (dankzij de patrimoniale doorzichtigheid) over de insolvabiliteit van de verzoeker en de onmogelijkheid ooit een beschikbaar voor de terugbetaling te vinden.
- Een einde te stellen aan de onnuttige en dure vervolgen, zowel voor de schuldenaar dan voor de schuldeiser.
- De druk doen beëindigen en vooral de traumatiserende roerende beslagen vermijden om aan de schuldenaar de mogelijkheid te geven opnieuw te beginnen.

Dit PV van niet-bevinding zou, zoals voor de totale kwijtschelding van de schulden, voorzien zijn van :

- Een termijn en behoudens terugkeer tot beter fortuin binnen de 5 jaar .
- Begeleidingsmaatregelen, indien nodig. De rol van de bemiddelaar is in deze situaties erg beperkt. Maar als de financiële situatie van de schuldenaar niet kan worden hersteld, dan kan de bemiddelaar er toch wel op toezien dat de primaire behoeften betaald worden (huishuur, gas en elektriciteit), om te vermijden dat het gezin nog in een grotere onzekerheid terechtkomt.

Anderzijds, zoals voor de wet Borloo in Frankrijk, wanneer de insolventie snel op basis van het verzoekschrift (op basis van inventaris van de schulden en van de begroting) kan worden vastgesteld zou het niet nutteloos zijn een snellere procedure, te overwegen. Dit zou toelaten de rechtbanken te ontlasten en de nutteloos lange en dure procedures te vermijden (zowel voor de schuldenaar als voor het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast.

### **Aanbeveling : Rekening houden met de situatie van insolvente gezinnen.**

- Voorzie bij structurele schuldenlast en wanneer het onmogelijk is om een plan op te stellen (met volledige teruggave van de schulden) in een door de rechter gehomologeerd PV van niet-bevinding (gerechtelijk PV van niet-bevinding)

## **Aanbeveling : Rekening houden met de situatie van insolvente gezinnen buiten de collectieve schuldenregeling**

Om de talrijke procedures in collectieve schuldenregeling te vermijden, rekening houdend met de situatie van de insolvente gezinnen, zou het noodzakelijk zijn de dreiging met beslagen en herhaalde beslagen te doen beëindigen.

### **Vaststelling : Dreiging met beslag**

Op terrein<sup>5</sup> dreigen gerechtsdeurwaarders dikwijls met beslagleggingen (saisie-pression zoals gerechtsdeurwaarders hetzelf noemen ). Deze beslagleggingen hebben tot doel om de schuldenaars aan te zetten tot betaling van hun schulden (dikwijls ten nadele van de betaling van het huurgeld of hun gas- of elektriciteitskosten ) en aldus de openbare verkoop van het weinige dat ze hebben te vermijden. Onder druk wordt een betaling gedaan aan de gerechtsdeurwaarder die meestal amper de gedane kosten dekt.

Wij zijn er bewust van dat voor het grootste gedeelte van deze roerende beslagen niet tot een openbare verkoop overgaan. Inderdaad wanneer de goederen van geringe waarde zijn, zal de opbrengst van de openbare verkoop amper genoeg zijn om de kosten van beslaglegging te dekken (vooral de honoraria en kosten van de gerechtdeurwaarder).

In deze situatie, op economisch gebied, is het nutteloos beslag te leggen. De schuldeiser (die de deurwaarder – en de verkoopskosten moet voorschieten) en de schuldenaar (die zijn schuld ziet verhogen) hebben er geen baat bij.

---

<sup>5</sup> Er bestaan verschillende voorbeelden van inbeslagnemingen in de rechtspraak waarvoor de rechters, de deurwaarders bestraft hebben, wegens het misbruik van recht :

- de uitvoeringskosten in het geval dat de deurwaarder gemakkelijk zou kunnen zien dat ze niets opbrengen terwijl de schuldeiser hem vroeg wat er mogelijk terug te vorderen was. (JP Gent, 11 februari 2000, T.G.R. 2001,43) Dat speelt niet als de deurwaarder een correcte informatie op het moment van de uitvoering zou gegeven hebben.
- Er is misbruik van recht als de schuldeiser het bewarend beslag gebruikt om de wrak van de schuldenaar, zonder winst voor hem (Civ.Liège (sais.)20 november 1995 Act.Dr.1996?231)
- De beslagrechter kan de uitvoering opschorten wanneer de waarde van de beslagbare goederen onvoldoende in één keer zal zijn (Civ.Liège,sais.20 maart 1991, JLMB, 1991,694) en wanneer de inkomen van de schuldenaar geen betalingsplan toelaten. (Civ.Antwerpen, Sais. 11 oktober 1984, R.W.1985-1986, 1502)
- Het misbruik van recht bestaat als de schuldeiser extra kosten maakt , zonder belang voor hem (Civ.Liège, sais. 6 juli 1988, J.L.M.B.1988,1368)
- De wanverhouding tussen het schuldsaldo en de kosten voor de uitvoeringsprocedure is een onderdeel van de beoordeling van de eerlijkheid van een procedure (Civ.Mons, saisies, 2 november 1989, J.M.L.B. 1990, 496 Mons 22 maart 1996, J.L.M.B., 1996,1045)
- Als het tweede beslag nutteloos en vermijdbaar is door de raadpleging van de beslagberichten, moet de schuldeiser of de deurwaarder de kosten ervan dragen. (Liège, 9 november 1990, J.L.M.B., 1991, 83; Mons, 22 januari 1991, J.L.M.B.1991,834)

Wij denken dus dat het PV van niet-bevinding die in art. 1390 §1 van de wet van 29 mei 2000 vermeld is – het beslagbericht van het Centraal bestand moet bepalen dat de waarde van de beslagbare goederen niet voldoende is om de kosten van de procedure te dekken moet verplicht worden.

**Aanbeveling** : Een einde te stellen aan de herhaalde beslagen, wanneer de goederen van geringe waarde zijn of wanneer de opbrengst van de verkoop van de goederen niet genoeg is om de kosten van beslaglegging te dekken, zou het proces-verbaal van niet-bevinding verplicht moeten zijn, zoals vermeld in de Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van het Centraal Bestand van berichten van beslag. (BS 9-08-2000)

### **Vaststelling : “Opeenvolgende” beslagen**

In de dossiers van de schuldbemiddelaars, kan men ook dikwijls vaststellen dat meerdere gerechtsdeurwaarders dezelfde goederen in beslag komen nemen.

Het gebeurt ook dat eenzelfde gerechtsdeurwaarder verschillende keren beslag op dezelfde goederen voor verschillende schuldeisers legt.

Als het goed al beslagen wordt, zal het aan het bestaande beslag toegevoegd worden

De eerste deurwaarder zal verantwoordelijk zijn voor de verkoop en de winsten zullen verdeeld worden tussen al de schuldeisers die het beslag gelegd hebben

Wij noemen dat de “verifiëring van een in beslag genomen boedel” procedure.

De doelstelling van de procedure is de kosten, zowel voor de schuldeisers als voor de schuldenaars, te beperken.

Bij onroerend beslag heeft de gerechtsdeurwaarder de verplichting voorafgaandelijk de beslagberichten op de griffie te raadplegen.

Bovendien, indien het onroerend goed reeds in beslag genomen werd, zal hij niet verplicht zijn dit beslag aan het bestaande beslag toe te voegen. Hij mag zijn eigen beslag verder uitvoeren.(art. 1524 Ger.W).

### **Aanbeveling :**

Teneinde de opeenvolgende beslagen te doen eindigen, zou het nodig zijn de procedure van beslag op roerend goed in overstemming te brengen met de procedure van beslag op onroerend goed door :

- het voorschrijven van raadpleging van de beslagberichten op straf van nietigheid (art. 1391 van Ger.W)
- het voorschrijven van beslag bij vergelijking en uitbreiding voor een beslag die plaatsvindt na een ander beslag. (art. 1524 van Ger.W).

De daadwerkelijke uitvoering van het computerbestand van de beslagberichten voorzien door de wet van 2000 zou ook verplicht moeten worden.

### **6.7. Opgeleiding gerechtelijke schuldbemiddelaar**

Sommige professionele overheden hebben hun leden verplicht een specifieke bijkomende opleiding te volgen vooraleer dat lid de functie van schuldbemiddelaar mag uitoefenen<sup>36</sup>.

In Brussel organiseert de vzw Steunpunt – Schuldbemiddeling (vroeger vzw Grepa genaamd) sinds 2005 een opleidingscyclus met de steun van het BJB en de steun van de magistraten.

Sommige auteurs onderstrepen dat “*die vereisten echt wenselijk zijn*”<sup>37</sup> en bestaan naar andere wetgeving zoals die voor de curatele inzake faillissement.

Nochtans wordt deze voorwaarde niet opgelegd bij artikel 1675/17, §1, Ger. W.

Sommige balies voorzien in een elementaire opleiding, die vooral gericht is op juridische kwesties. Aan geen enkele balie wordt echter vorming gegeven rond de beleving van mensen in armoede of hoe je daar mee kan omgaan als gerechtelijke schuldbemiddelaar. Dit zou nochtans een grote meerwaarde bieden in het oplossen van communicatieproblemen die nu bestaan.

---

<sup>36</sup> M.Deger, « Quelques rélxions à propos du coût de la médiation de dettes et des difficultés d’applications de la loi du 5 juillet 1998 aux plus démunis » in « Les pauvres et leurs droits » - Le Point en 2001, p. 294

<sup>37</sup> Denis Patart, Le Règlement Collectif de Dettes, 2008, Ed. Larcier p.89

## **Aanbeveling**

- In art.1675/17 § 1, Ger.W. de verplichting opleggen aan toekomstige schuldbemiddelaars een bijkomende opleiding te volgen.
- Voortdurend opgeleid blijven in zowel juridische materies als in het omgaan met mensen die in armoede leven.

## **6.8. Een grotere samenhang in de toepassing van de wet**

### **6.8.1. Vaststelling: de formulieren voor het verzoekschrift variëren naargelang het arrondissement**

Naargelang de arrondissementen stellen we grote verschillen vast in de informatie die aan de verzoeker wordt gevraagd.

In Brussel moet de verzoeker een formulier van 34 bladzijden invullen. Dat formulier is complex. Er wordt veel informatie gevraagd en er zijn veel bijlagen nodig (kopie van contracten, vonnissen, enz.).

Bovendien wordt extreem veel bijkomende informatie gevraagd. Als er vóór de ontvankelijkheid bijkomende informatie wordt gevraagd, dan geeft de rechtbank de verzoeker een maand om te antwoorden, verlengd met nog maand na een herinnering.

Deze vereisten kunnen in sommige gevallen een rem betekenen op de indiening van het verzoekschrift, terwijl het de bedoeling was te zorgen voor een zo gemakkelijk mogelijke toegang tot de procedure<sup>6</sup>.

Het verzoekschrift voor een collectieve schuldenregeling last opstellen, is een lastig karwei, dat het petje te boven gaat van de gewone burger<sup>7</sup> en waarvoor hulp nodig is van een dienst schuldbemiddeling of van een advocaat, die in het kader van juridische bijstand werd aangewezen.

In andere arrondissementen zijn de vereisten heel wat minder strikt en kan het verzoekschrift bestaan uit een gewone brief.

---

<sup>6</sup> G. de LEVAL, op. Cit.P.19

<sup>7</sup> De schulden en het eigen vermogen onderscheiden, Het schuldsaldo in kapitaal en intresten, enz...

Het voorbeeld van een verzoekschrift dat de FOD Economie voorstelt, bestaat uit drie bladzijden (zie de brochure *De collectieve schuldenregeling. Samengesteld overzicht van de diverse wetten tussen 5 juli 1998 en 27 december 2006*, FOD Economie).

### **Aanbeveling**

- Leg een typeverzoekschrift op, dat op federaal niveau toepasselijk is

#### **6.8.2. Vaststelling: in sommige arrondissementen zijn de diensten schuldbemiddeling niet als gerechtelijke bemiddelaars aangeduid**

Krachtens artikel 1675/17, §1, van de wet op de collectieve schuldenregeling kunnen de erkende diensten voor schuldbemiddeling de functies van minnelijke schuldbemiddelaar en gerechtelijke schuldbemiddelaar cumuleren.

We stellen nochtans vast dat in sommige arrondissementen de magistraten weigeren diensten schuldbemiddeling als gerechtelijke bemiddelaar aan te duiden.

Dat kunnen we heel zeker betreuren, omdat de diensten schuldbemiddeling heel zeker aan de procedure voor collectieve schuldenregeling een meer sociale invulling geven en dat ze de verzoeker de competenties kunnen bieden van een multidisciplinair team, dat bestaat uit maatschappelijke werkers en juristen.

#### **6.8.3. Vaststelling: grote verschillen in de berekening van de erelonen**

De erelonen en kosten van de gerechtelijke bemiddelaar zijn bepaald bij het KB van 18 december 1998. De gerechtelijke bemiddelaar kan enkel op deze erelonen aanspraak maken.

We stellen vast dat bepaalde posten van het barema te veel ruimte voor interpretatie laten (Zie het arrest van het Hof van Cassatie van 29 februari 2008: Cass. 29 februari 2008 (1ste k.) - Boelpaepe t. Bastogne en Slegers). Voorbeeld: sommige bemiddelaars factureren een snel antwoord via fax als brief.

Aldus stelt men een grote verscheidenheid tussen de kosten en ereloon aanvaard door magistraten naargelang tot arrondissement, zodat het OBFGB bewust van het probleem, een uniformisering doorgevoerd heeft.

In principe moet de rechter de realiteit van de prestaties verifiëren die de schuldbemiddelaar beweert gemaakt te hebben. Er mag geen enkel ereloon worden ontvangen, zonder dat dat vooraf door de rechter is vastgesteld. Aan elke aanvraag tot vaststelling van de schuldbemiddelaar wordt een gedetailleerde rekening toegevoegd van de terug te betalen prestaties en van de gemaakte of nog te maken kosten.

Welnu, in de praktijk stellen we vast dat sommige schuldbemiddelaars soms voorschotten krijgen voor erelonen zonder dat die door de rechter gecontroleerd zijn of dat de vastgestelde erelonen niet door de schuldbemiddelaar werden gerechtvaardigd.

We merken ook op:

- dat de rekening van de terug te betalen prestaties of de door de schuldbemiddelaar gemaakte kosten wel aan de rechter wordt overgemaakt, maar niet aan de verzoeker;
- dat een betwisting niet vatbaar is voor verzet of hoger beroep (Zie het arrest van het Grondwettelijk Hof, 14 februari 2008, arrest nr. 14/2008).

### **Aanbevelingen**

- Verduidelijk en uniformiseer de berekening van de erelonen
- Maak de afrekening van kosten en erelonen over aan verzoeker en aan de schuldeisers
- Voorzie een procedure in beroep of op verzet tegen de beschikking waarbij de rechter een bevel tot tenuitvoerlegging verleent van de erelonen van de schuldbemiddelaar.

#### **6.8.4. Vaststelling: grote discrepanties tussen arrondissementen wanneer men een beroep op het Fonds doet om schuldenlast te behandelen**

Dit Fonds dient om onbepaalde erelonen, emolumenten en kosten van de schuldbemiddelaar te dekken.

Men kan een beroep doen op het Fonds zowel wanneer het om een minnelijke aanzuiveringsregeling dan om een gerechtelijke aanzuiveringsregeling gaat.

Als daarentegen de schulden van de schuldenaar worden kwijtgescholden, dan is een beroep op het Fonds mogelijk *“enkel mits gerechtvaardigd wordt dat de verzoeker in de onmogelijkheid verkeert de erelonen binnen een redelijke termijn te betalen. [Dan] kan de rechter de totale of gedeeltelijke onbetaalde erelonen van de schuldbemiddelaar ten laste leggen van het Fonds. De rechter geeft de redenen aan die de interventie van het Fonds rechtvaardigen.”*

Ook hier stellen we grote discrepanties tussen de arrondissementen vast.

Het meest noodzakelijke is:

- de tussenkomstcriteria van het Fonds toelichten
- Het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast financieren, in het bijzonder volgens het voorstel van het Platform Dag Zonder Krediet door de uitbreiding van de Centrale van Krediet aan Particulieren (CKP) naar de kredietbemiddelaars (zie de aanbevelingen op de website [www.dagzonderkrediet.be](http://www.dagzonderkrediet.be))

De kredietbemiddelaars spelen een belangrijke rol in de handel van bepaalde soorten van kredieten. Ze hebben, zoals de kredietgevers, een informatie – en raadgevingsplicht voor de verbruikers.

De CKP aan de kredietbemiddelaars (winkels, supermarkten, postorderverkoop) die kredieten voorstellen, uitbreiden, zou toelaten de financieringsbasis van het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast uit te breiden.

### **Aanbevelingen**

- De beroepscriteria van het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast toelichten en verenigen.
- Het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast financieren door de uitbreiding van de Centrale van Krediet aan Particulieren met de kredietbemiddelaars

## **7. Besluit**

De oorspronkelijke doelstelling van de collectieve schuldenregeling is nobel: personen met schuldenlast toelaten hun schulden aan te zuiveren, hen toelaten een nieuwe start aan te gaan terwijl ze een menswaardig bestaan leiden.

De praktijk wijst echter uit dat er vele dingen mislopen in de aanloop, de uitvoering en de afsluiting van de procedure.

De bovenstaande knelpunten duiden aan dat een grondige kwalitatieve evaluatie van de Collectieve schuldenregeling zich opdringt.

We moeten ervoor zorgen dat mensen niet alleen een schone lei krijgen, maar ook een nieuw krijtje om te schrijven, anders zijn de nobele doelstellingen van de collectieve schuldenregeling een maat voor niets geweest.

## 8. De aanbevelingen op een rij

### Voor een betere preventie tegen schuldoverlast

#### **1. De preventie tijdens de collectieve schuldenregeling aanmoedigen.**

Mensen kunnen tijdens een collectieve schuldenregeling beroep blijven doen op begeleiding en preventieve maatregelen.

#### **2. De preventie bij de kinderen aanmoedigen**

Verplichte opname van schuldpreventie in de eindtermen van het lager onderwijs en alle middelbare richtingen.

#### **3. De preventie bij de volwassenen aanmoedigen**

Opleidingen, groepsworkshops en consumentenworkshops in verband met geld bevorderen en organiseren op vrijwillige basis en met de nodige individuele ondersteuning.

#### **4. Betere informatie geven over de collectieve schuldenregeling**

- Informatie in verstaanbare taal opstellen.
- Informatie tot bij de mensen brengen .
- Schuldbemiddelingsdiensten een grotere rol in het informeren en begeleiden van mensen die de stap naar de collectieve schuldenregeling willen zetten, geven.

#### **5. De diensten schuldbemiddeling beter financieren en de acties voor preventie van schuldoverlast op regionaal vlak en een grote informatieverbreiding op federaal vlak organiseren.**

- De financiële middelen gevoelig verhogen die aan de diensten schuldbemiddeling worden toegekend, die essentieel werk leveren qua informatie, sensibilisering en behandeling van personen met schuldoverlast en/of die zijn opgenomen in een proces van schuldbemiddeling.
- Erop toezien dat er een evenwicht is tussen de toelagen die toegekend zijn aan de diensten van de openbare sector en die van de privésector.
- Een grote informatieverbreiding naar het grote publiek organiseren om het bestaan en de rol van diensten schuldbemiddeling beter te kennen, alsook de procedure voor collectieve schuldenregeling.

## Voor betere informatie, betere opvolging van mensen met schuldenoverlast en de mensen meer inspraak geven tijdens de procedure van de collectieve schuldenregeling

### 1. De verzoeker beter inlichtingen vanaf het begin van de procedure

We moeten sommige goede werkpraktijken onderstrepen. De Nederlandstalige beslagrechters van Brussel hebben heel snel de gerechtelijke bemiddelaars opgelegd dat de verzoeker(s) en de schuldbemiddelaar een overeenkomst moesten ondertekenen. Deze overeenkomst had als doel de verzoeker zo volledig mogelijk te informeren over zijn verplichtingen en over de precieze gevolgen van de collectieve schuldenregeling, maar ook om hem te informeren over de verplichtingen van de schuldbemiddelaar binnen het kader van de procedure.

De vereniging van gerechtelijke schuldbemiddelaars van de Franstalige balie van Brussel had ook een informatiebrochure gepubliceerd, die de griffie wijd heeft verspreid.

Maar meestal zien we dat mensen niet weten wat hen te wachten staat en wat ze kunnen verwachten van de schuldbemiddelaar.

Een brochure kan helpen, maar ook een duidelijk en eenvoudig taalgebruik van de schuldbemiddelaar .

Als mensen reeds een gezamenlijke aktie zien, is het aangewezen de overdracht naar de gerechtelijke schuldbemiddelaar in persoon en in het bijzijn van de mensen te doen. Het helpt het vertrouwen te winnen en het geeft de mogelijkheid door te gaan.

### 2. De verzoeker beter inlichten tijdens de procedure

De schuldbemiddelaar zou de betrokkene regelmatig moeten informeren over de vooruitgang van het dossier en over het verloop van de procedure (in het bijzonder bij verlengingen) en dit niet op vraag van de persoon, maar op eigen initiatief van de schuldbemiddelaar

Er moet erop worden toegezien dat het verslag over de stand van de procedure en haar verloop (bedoeld bij artikel 1675/17, §3, lid 3, Ger. W., en waar ook de staat van kosten en erelonen van de schuldbemiddelaar wordt vermeld), dat jaarlijks aan de rechter wordt overgemaakt – ofwel bij afloop van het plan, ofwel wanneer de rechter het vraagt – ook aan de betrokkene wordt overgemaakt, in voorkomend geval samen met bijkomende uitleg.

Deze verslagen moeten duidelijk leesbaar zijn en ook een samenvatting van de reeds afbetaalde schulden bevatten, zodat mensen een vooruitgang zien in hun proces .

Een mondelinge toelichting minstens één keer per jaar zorgt ervoor dat misverstanden kunnen worden uitgepraat en dat onduidelijkheden worden opgehelderd zowel over de rol van de schuldbemiddelaar als over praktische afwikkelingen.

Het zou nuttig zijn te bepalen wat in dit rapport moet vermeld worden : avancement van het dossier, toestand van de rubriekrekening en overzicht van de bewegingen van deze rekeningen, enz...

### **3. Betere informatie van de verzoeker over de rubriekrekening**

- Andermans goederen beheren legt de schuldbemiddelaar een grote strengheid op. Hij moet op elk moment van zijn opdracht rekenschap kunnen geven aan de verzoeker of aan de rechter. Hij moet dus per schuldbemiddelingsdossier een afzonderlijke rubriek openen, waarvan een afrekening of uittreksels getoond kunnen worden bij vraag door de rechtbank of door de verzoeker.
- Minstens één keer per jaar moet een afrekening worden gemaakt en moeten de uittreksels in het jaarrapport worden opgenomen, dat aan de rechter en aan de verzoeker wordt overgemaakt. Dit gebeurt best op computer. Dit overzicht van de rubriekrekening wil een betere controle door de rechter mogelijk maken, alsook een grotere transparantie voor de verzoekers.

### **4. Betere beschikbaarheid van de gerechtelijke bemiddelaar**

- Overeenkomstig de wet superviseert de schuldbemiddelaar de uitvoering van het plan en moet hij daarbij alle inspanningen doen om het plan te doen slagen<sup>21</sup>. De schuldbemiddelaar moet enigszins beschikbaar zijn, in het bijzonder om de verzoeker te informeren over de vooruitgang van de procedure, maar ook om het hoofd te bieden aan dringende vragen van verzoekers die geconfronteerd worden met een onmiddellijk beslag door een vergeten schuldeiser, of aan een gezondheidsuitgave die dringend nodig is, of aan een uitzettingsdreiging, enz.
- Contact met de verzoeker mag niet beperkt zijn tot schriftelijk contact of telefonisch contact met de administratieve bediende.
- Zoals we hoger al hebben aangehaald, vereist het beheer van personen die geconfronteerd worden met beperkte budgetten een zekere strengheid bij het in acht nemen van de termijnen.

Wanneer de schuldbemiddelaar op vakantie gaat, moet hij anticiperen op voorzienbare betalingen en een vervanging organiseren, die indien nodig voor dringende betalingen kan zorgen.

---

<sup>21</sup> Denis Patart, « Le Règlement Collectif de dettes », Larcier 2008, P.208

## Personen met schuldoverlast meer inspraak geven (recht om het woord te nemen)

**Het ontwerp van minnelijke aanzuiveringsplan eerst aan de verzoeker laten zien en zijn uitdrukkelijk akkoord ontvangen alvorens het aan de schuldeiser(s) door te zenden. Dit plan op basis van een gedetailleerde en geactualiseerde begroting (dagelijks inkomen en uitgaven) uitvoeren.**

- Het akkoord van verzoeker mag niet stilzwijgend zijn. Hij moet correct geïnformeerd worden over de gevolgen van het voorgelegde plan en hij moet uitdrukkelijk zijn instemming geven.

- Het minnelijk of gerechtelijk aanzuiveringsplan moet worden opgesteld op basis van een gedetailleerd en geactualiseerd budget.

- Het minnelijk plan moet aan de verzoeker worden overgemaakt, alsook aan de dienst schuldbemiddeling indien die dienst bij de procedure betrokken is, vóór dat het plan aan de schuldeisers wordt voorgelegd.

Dit heeft als doel:

- Ervoor te zorgen dat de schulden en essentiële noden worden betaald, waardoor het respect voor de menselijke waardigheid van de verzoeker en zijn familie in het gedrang zou gebracht worden. (overeenkomstig artikel 1675/10, §1, Ger. W.).
- Zich verzekeren van de leefbaarheid op lange termijn van het plan.
- Zich verzekeren van het akkoord van de verzoeker.
- Begeleidingsmaatregelen te overwegen

## Een betere opvolging tijdens de procedure voor gezinnen in moeilijkheden

1. Laat de verzoeker een vertrouwenspersoon kiezen, die hem tijdens de procedure bijstaat (naar het voorbeeld van de wet betreffende het voorlopig bewind).
2. Betrek de dienst schuldbemiddeling bij de procedure en voorzie in het verzoekschrift tot collectieve schuldenregeling de volledige gegevens (instelling, adres, telefoon, fax en mailadres van de persoon) van de dienst schuldbemiddeling die die persoon geholpen heeft in te vullen.
3. Voorzie in het verzoekschrift dat verzoeker de dienst schuldbemiddeling een mandaat kan geven opdat die dienst ook door de griffie geïnformeerd wordt over de gevolgen van de procedure.
4. Voorzie in een verplichte ontmoeting tussen de schuldbemiddelaar en de verzoeker zodra de Arbeidsrechtbank de schuldbemiddelaar heeft aangewezen.
5. Betrek de dienst schuldbemiddeling die na die ontmoeting verzoeker wil begeleiden indien verzoeker dat wenst (mandaat in het verzoekschrift).

Deze ontmoeting vindt enkel maar plaats mits het uitdrukkelijk akkoord en/of de vraag van de verzoeker en heeft als doel:

- Te zorgen voor de doorgeef functie en de modaliteiten om pertinente huidige en toekomstige informatie door te geven.
  - De respectieve rollen van elk van de partijen te verduidelijken.
  - Een samenwerkingsverband of een partnerschap te overwegen tussen de drie actoren, dat later wordt geïnstalleerd (in het bijzonder om begeleidingsmaatregelen te overwegen).
- Bij het verzoek het budget te kunnen verduidelijken, aan te vullen of heractualiseren.

## Een menswaardig budget

**1.** Van zodra de schuldbemiddelaar is aangewezen, is het essentieel dat hij erop toeziet dat de verzoeker binnen de twee werkdagen over voldoende middelen beschikt om zijn courante lasten te verzekeren. Vanaf zijn benoeming kan de schuldbemiddelaar een brief naar de schuldenaars van inkomsten opsturen, om hen te vragen dat de inkomsten rechtstreeks bij verzoeker betaald blijven worden, tot de opening van een rubriekrekening.

**2.** Daarna en als hij de inkomsten van de verzoeker ontvangt, moet de gerechtelijke schuldbemiddelaar er ook op toezien dat de inkomsten op welbepaalde datum en maandelijks worden betaald. Het beheer van de inkomsten van mensen die met een beperkt budget geconfronteerd worden, vereist een zekere striktheid bij het respecteren van de termijnen.

**3.** Wanneer de schuldbemiddelaar met vakantie is, moet hij erop toezien dat hij anticipeert op voorzienbare betalingen en een vervanging organiseert, die zo nodig dringende betalingen kan verzekeren.

**4.** De gerechtelijke schuldbemiddelaars opleiden.

**5.** Zelfs al wenst hij niet tussen te komen in het dagelijks beheer van het budget van de verzoeker, dan moet de schuldbemiddelaar ervoor zorgen dat hij een reserve aanlegt om de jaarlijkse of periodieke lasten te betalen, alsook voor kleine buitengewone uitgaven. Zie ook hieronder punt 6.5.4.

**6.** In de mate dat deze voorzorgsmaatregel nodig is om de leefbaarheid van het plan te verzekeren, moet de bemiddelaar bovendien ervoor zorgen dat de gangbare essentiële lasten worden betaald (huishuur, gas, elektriciteit). Zie ook hieronder punt 6.5.4.

**7.** De bemiddelaar ziet erop toe dat hij een plan uitwerkt op basis van een gedetailleerd en geactualiseerd budget en hij neemt het uitgewerkt budget en de commentaar die de dienst schuldbemiddeling heeft geformuleerd in het verzoek of tijdens het eerste gesprek in overweging. Zie hierboven punt 6.2.2.blz.25.

**8.** De wet verduidelijken wat moet worden verstaan onder “schulden en essentiële noden die het recht van de verzoeker en zijn gezin om een menswaardig leven te leiden in het gedrang brengen”. Er dient een niet-uitputtende lijst van deze noden worden toegevoegd aan artikel 1675/10, §4, lid 1, Ger. W.: huishuur, gas en elektriciteit, brandstof voor de verwarming, voeding en kleren voor de familie, gezondheidszorg (doktersbezoek, geneesmiddelen en noodzakelijke operaties), belastingen en taksen, verzekeringen, abonnement op het openbaar vervoer of eventueel het onderhoud van de auto, enz...

**9.** De schuldbemiddelaar moet – in het kader van zijn opdracht en in de mate dat deze voorzorgsmaatregel nodig is, om de financiële toestand van het huishouden te herstellen en ook opkomst van nieuwe schulden te vermijden.

**10.** Er op toezien dat de courante essentiële lasten betaald worden (huishuur, gas, elektriciteit), ofwel door begeleidingsmaatregelen te installeren (budgetbegeleiding, enz.), ofwel de betaling van deze lasten op zich te nemen.

**11.** De daden die de schuldbemiddelaar stelt in het kader van deze opdracht moeten vergoed worden en uitdrukkelijk voorzien worden door het KB van 18 december 1998 houdende vaststelling van het ereloon, emolumenten en kosten van de schuldbemiddelaar.

**12.** Voorzie reserves in de loop van het jaar voor mensen met beheersproblemen. Verjaardagen, feestdagen, communies, start van het schooljaar.

**13.** Voeg aan artikel 1675/14, §2, de mogelijkheid toe om de uitvoering van het plan gedurende een bepaalde termijn te schorsen, zodat men het hoofd kan bieden aan een tijdelijke verhoging van de lasten of aan een tijdelijke verlaging van de inkomsten van verzoeker (verlies van werk, onvoorziene grote uitgave, enz...), zonder dat heel het plan daarbij in vraag wordt gesteld.

**14.** Mensen aanmoedigen om te gaan werken, Dit kan door het leefgeld te verhogen en de nodige zorg te besteden aan de bijkomende voorwaarden voortvloeiend uit het feit van werken zoals kinderopvang, vervoer van en naar het werk...

## Een menswaardige procedure

### 1. Een menswaardige duur bepalen

Bepaal de maximale duur voor de minnelijke plannen op vijf jaar, net zoals voor gerechtelijke plannen

### 2. Rekening houden met de situatie van insolvente gezinnen.

- Voorzie bij structurele schuldenlast en wanneer het onmogelijk is om een plan op te stellen (met volledige kwijtscheiding van de schulden) in een door de rechter gehomologeerd PV van niet-bevinding (gerechtelijk PV van niet-bevinding).

- Een einde te stellen aan de herhaalde beslagen, wanneer de goederen van geringe waarde zijn of wanneer de opbrengst van de verkoop van de goederen niet genoeg is om de kosten van beslaglegging te dekken, zou het proces-verbaal van niet-bevinding verplicht moeten zijn, zoals vermeld in de Wet van 29 mei 2000 houdende oprichting van het Centraal Bestand van berichten van beslag. (BS 9-08-2000)

- Teneinde de opeenvolgende beslagen te doen eindigen, zou het nodig zijn de procedure van beslag op roerend goed in overstemming te brengen met de procedure van beslag op onroerend goed door :

- het voorschrijven van raadpleging van de beslagberichten op straf van nietigheid (art. 1391 van Ger.W)
- het voorschrijven van beslag bij vergelijking en uitbreiding voor een beslag die plaatsvindt na een ander beslag. (art. 1524 van Ger.W).

De daadwerkelijke uitvoering van het computerbestand van de beslagberichten voorzien door de wet van 2000 zou ook verplicht moeten worden.

## Opleiding gerechtelijke bemiddelaars

- In art.1675/17 § 1, Ger.W. de verplichting opleggen aan toekomstige schuldbemiddelaars een bijkomende opleiding te volgen.
- Voortdurend opgeleid blijven in zowel juridische materies als in het omgaan met mensen die in armoede leven.

## Voor een grotere samenhang in de toepassing van de wet

1. Leg een typeverzoekschrift op, dat op federaal niveau toepasselijk is
2. Verduidelijk en uniformiseer de berekening van de erelonen
3. Maak de afrekening van kosten en erelonen over aan verzoeker en aan de schuldeisers
4. Voorzie een procedure in beroep of op verzet tegen de beschikking waarbij de rechter een bevel tot tenuitoverlegging verleent van de erelonen van de schuldbemiddelaar.
5. De beroepscriteria aan het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast toelichten en verenigen.
- 6 Het Fonds ter Bestrijding van Overmatige Schuldenlast financieren door de uitbreiding van de Centrale van Krediet aan Particulieren naar de kredietbemiddelaars

**Anne Defossez**  
**Hilde Linssen**  
**Maart 2009**